

TARTU ÜLIKOOL
Majandusteaduskond

Triinu Hansen

**MAJANDUSAASTA ARUANNETE KVALITEEDI JA
AUDITEERITAVUSE SEOS EESTI ETTEVÕTETE
NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: dotsent Kertu Lääts

Tartu 2017

Soovitan suunata kaitsmisele .....
dotsent Kertu Lääts

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....
Triinu Hansen

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Majandusaasta aruande kvaliteedi ja selle auditeeritavuse teoreetiline taust	8
1.1. Majandusaasta aruande sisu ja juriidiline raamistik.....	8
1.2. Majandusaasta aruande kvaliteedi tunnuste määratlus	15
1.3. Auditeeritavuse seos majandusaasta aruande kvaliteediga	20
2. Majandusaasta aruande kvaliteedi ja auditeeritavuse seose analüüs	26
2.1. Uurimismetoodika ja ettevõtete valimi tutvustus.....	26
2.2. Ülevaade BIG4-st ja teistest valitud audiitorfirmadest Eestis.....	29
2.3. Majandusaasta aruannete kvaliteedi ja auditeeritavuse seose analüüs ja järelused	33
Kokkuvõte	43
Viidatud allikad	46
Lisad	49
Lisa1. <i>Checklist</i> ehk kvaliteedi tunnuste nimekiri analüüsi läbiviimiseks.....	49
Summary	54

SISSEJUHATUS

Kõik Eestis tegutsevad ettevõtted on raamatupidamiskohustuslased, mis tähendab, et nad peavad iga majandusaasta lõpus esitama majandusaasta aruande (Raamatupidamise seadus 2002; § 2). Majandusaasta alguse ja lõpudaatumid võivad ettevõtetel olla erinevad, kuid seadusega on ette nähtud, et majandusaasta hakkab kuu esimese kuupäevaga ja lõppeb kuu viimase kuupäevaga. Üldjuhul on majandusaasta pikkuseks 12 kuud ning sellest lühema või pikema perioodi puhul on tegemist erijuhuga.

Majandusaasta aruanne koosneb raamatupidamise aastaaruandest ja tegevusaruandest. Raamatupidamise aastaaruanne omakorda koosneb põhiaruannetest: bilanss, kasumiaruanne, omakapitali muutuste aruanne ja rahavoogude aruanne ning lisadest (*Ibid.*). Käesolev bakalaureusetöö keskendub just raamatupidamise aastaaruandele, tegevusaruannet lähemalt ei analüüsita. Samas analüüsib autor tegevusaruannet vaatluse põhimõttel ja vaatleb, kas tegevusaruanne esmapilgul on seadusandlusega vastavuses.

Majandusaasta aruannete kasutajaid on nii ettevõttesiseseid kui ka –väliseid. Ettevõttesisesteks informatsiooni tarbijateks on ettevõtte juhtkond ja teised ettevõttesisesed otsuste tegijad. Ettevõttevälisteks informatsiooni tarbijateks on potentsiaalsed investorid, kreditorid jt. Kui sisestel aruannete kasutajatel on ligipääs informatsioonile ja selle allikatele, siis välised tarbijad peavad tuginema informatsioonile, mis on avalikustatud majandusaasta aruandes.

Informatsioon on kvaliteetne, kui see on võrreldav, väärtust pakkuv ning vastab kasutaja ootustele (informatsiooni vajadusele). Seega on oluline, et aruandes kajastuv informatsioon oleks õige ja õiglane¹ ning seadusega sätestatud nõuetega vastavuses. Kuna käesolev bakalaureusetöö kontrollib majandusaasta aruandeid seisuga 31.12.2015, siis tugineb autor oma töös seadusandlusele, mis on koostatud antud perioodi kohta.

---

¹ Seadusega sätestatud termin õige ja õiglane kajastamisviis kehtis kuni 31.12.2015, alates 01.01.2016 kasutatakse terminit asjakohane ja tõepärane.

Alates 2016. aastast kehtib uus seadus ning õiget ja õiglast kajastamist käsitletakse kui asjakohase ja tõepärase kajastamisena (Raamatupidamise Toimkonna juhendid 2016).

Lisakinnitust aruandes oleva informatsiooni kajastamisest annab audiitori järelootsus. Kõik ettevõtted ei ole aga auditi kohustuslased. Auditi kohustuslane on ettevõtte, kelle müügitulu, kapitali maht või inimeste arv ületab teatud piiri. Audiitor annab otsuse „olulises osas“, see tähendab, et audiitor ei väida, et aruanne on 100%-liselt vastavuses ettenähtud nõuete ja seadustega ning ei esine pettusi, vaid, et olulises osas on aruanne õiglaselt kajastatud. Sajaprotsendilise kindluse andmine nõuaks audiitorilt ettevõtte kõikide tehingute läbi vaatamist, millega kaasneb suurem aja- ning rahaline kulu.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on majandusaasta aruannete kvaliteedi varieeruvuse ja nende auditeeritavuse vahelise võimaliku seose hindamine. Seega soovib autor täpsemalt välja selgitada, kas auditeeritud aruanded on kvaliteetsemad ehk rohkem kooskõlas seadusega kui mitte auditeeritud aruanded ning kas audiitori valikul on mõju aruande kvaliteedile. Mõju all peab autor silmas seda, kuidas varieerub aruannete kvaliteet sõltuvalt audiitorettevõtte suuruselt.

Töö eesmärgi saavutamiseks on autor püstitanud järgmised uurimisülesanded:

- selgitada majandusaasta aruande sisu ja selle juriidilist raamistikku;
- anda ülevaade majandusaasta aruande kvaliteedi hindamise tunnustest ja aruannete kvaliteedi varieeruvuse põhjustest;
- käsitleda majandusaasta aruande kvaliteeti auditeeritavuse aspektist lähtudes;
- selgitada uurimismetoodikat ja ettevõtete valimi koostamist;
- võrrelda omavahel BIG4 audiitorbüroosid teiste Eestis tegutsevate audiitorettevõtetega;
- analüüsida majandusaasta aruannete kvaliteeti ja tuua välja selle võimalik varieeruvus.

Antud uurimistöö jaguneb kaheks osaks: teoreetiliseks ja empiiriliseks. Teoreetiline osa jaguneb omakorda kolmeks alapeatükiks.

Esimene alapeatükk keskendub üldiselt majandusaasta aruande sisule ning selle juriidilisele raamistikule. Teine alapeatükk keskendub aruande kvaliteedile ja seda

mõjutavatele tunnustele. See alapeatükk põhineb suuresti raamatupidamise seadusandlusel. Kuna autor analüüsib oma töös aruandeid 31.12.2015 seisuga, siis on ka tuginetud seadusandlusele, mis kehtis kuni 31.12.2015. Kolmas alapeatükk keskendub aruande kvaliteedile audiitorkontrolli aspektist lähtudes, ehk kuidas mõjutab aruannete kvaliteeti audiitori järelotsus.

Empiiriline osa jaguneb samuti kolmeks alapeatükiks. Esimene alapeatükk tutvustab lähemalt uurimismeetodit ja valimi koostamist. Teine alapeatükk keskendub BIG4 audiitorbüroodele ja teistele Eestis tegutevatele audiitorettevõtetele. Teise alapeatüki eesmärgiks on anda ülevaade, milline on erinevus antud ettevõtete vahel nii suuruselt, tegutsemisaastate kui ka tegevusvaldkondade poolest. Samas alapeatükis toodud teiste Eestis tegutsevate audiitorettevõtetenä on autor välja toonud antud bakalaureusetöös analüüsitud audiitorettevõtted. Kolmandas alapeatükis on välja toodud tulemused ja järeldused majandusaasta aruannete kvaliteedi ja auditeeritavuse seose vahel.

Autor analüüsib 12 aruannet. Analüüsi läbiviimiseks on autor koostanud raamatupidamise seadusandlusel põhineva *checklist*'i ehk nimekirja nõuetest, mis peavad olema aruannete koostamisel täidetud. Kuna ettevõtted on väga erinevad, siis valis autor oma valimisse 12 aruannet, mille hulgas on suur- ja väikeettevõtted, auditi kohustuslased ja mitte auditi kohustuslased, vabatahtlikult auditeeritud ning üldse mitte auditeeritud ettevõtted. Igast omaduste grupist analüüsib autor kahe ettevõtte majandusaasta aruannet. Autor on teadlik, et 12 ettevõtet ei pruugi anda turuolukorraga täielikult vastavat tulemust, kuid antud töös on soov saada ülevaade, kuidas võivad erinevad omadused, nagu ettevõtte suurus ja auditeeritavus, mõjutada aruande kvaliteeti. Valimis on 12 aruannet, millest kaheksale oli auditeerimine kohustuslik ning neljale mitte. Täpsemalt on vaatlusalustest aruannetest neli auditeeritud BIG4 poolt, neli teiste Eesti audiitorfirmade poolt, kaks on auditeeritud vabatahtlikkuse alusel ning kaks on auditeerimata aruannet.

Koostatud nimekirja alusel võrdleb autor aruandeid omavahel ning hindab nende vastavust nõuetele viie palli süsteemis. Saadud hinnangute põhjal analüüsib autor aruannete kvaliteeti. Mida rohkem punkte aruanne saab, seda rohkem on see seadusega kooskõlas ehk kvaliteetsem. Empiirilise protsessi teel soovib autor jõuda järeldusele, millest sõltub aruannete kvaliteet ja kuidas kvaliteedi varieeruvus sõltub aruannete

auditeeritavusest.

Autor peab antud teemat väga aktuaalseks, kuna tegi 2015. aastal uurimistöö finantspettuste teemal, mille raames tuli välja, et ligi viiendik Kesk- ja Ida-Euroopa ettevõtetest on langenud pettuse ohvriks või kogenud olukorda, kus ettevõtte finantsseisukorda moonutatakse ehk näidatakse ebaadekvaatselt (Hansen 2015). Sellised pettused mõjutavad aruannete kasutajaid, kuid samas võivad tuua majanduslikku ja moraalset kahju mitte ainult üksikule ettevõttele, vaid ka tervele riigile. Aruandeid esitatakse iga aasta regulaarselt ning aruandeid kasutatakse otsuste langetamiseks, mistõttu nende olulisus ajas ei vähene.

Autor tugineb käesolevas bakalaureusetöös ka ligi pooleteise aastasele töökogemusele audiitorbüroos KPMG Baltics OÜ. Töö temaatikaga seotud märksõnad on: majandusaasta aruanne, majandusaasta aruande kvaliteet, audiitorfirma, audiitor ja auditeeritavus.

1. MAJANDUSAASTA ARUANDE KVALITEEDI JA SELLE AUDITEERITAVUSE TEOREETILINE TAUST

1.1. Majandusaasta aruande sisu ja juriidiline raamistik

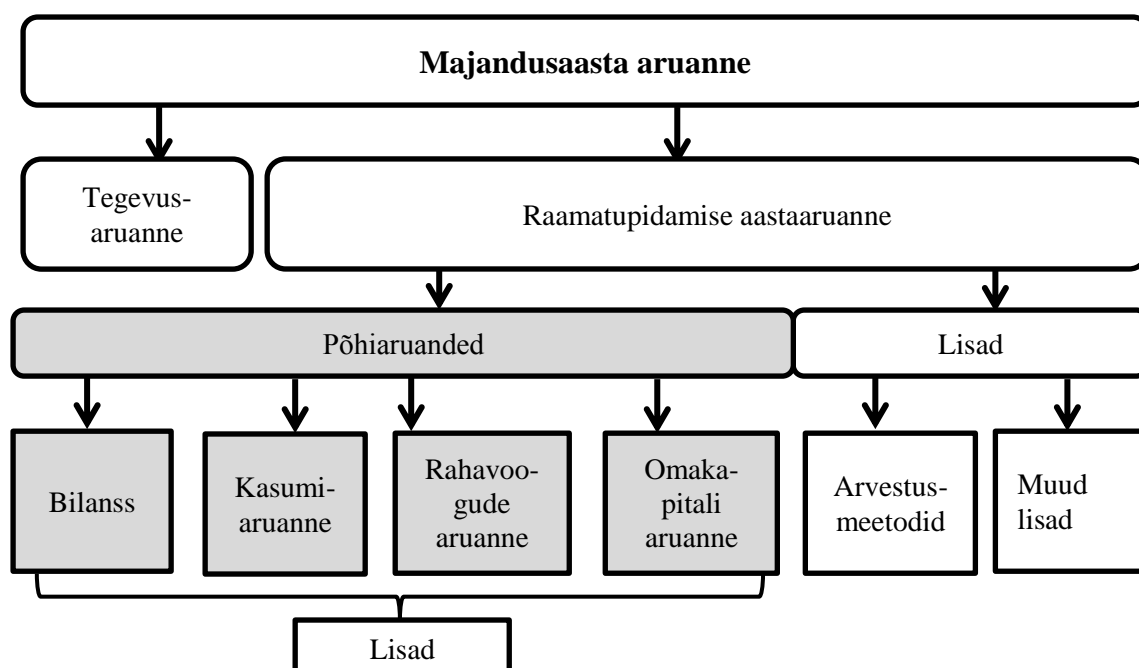
„Association of Certified Fraud Examiners“ (lühendatult ACFE) 2012. aastal läbiviidud uuringust selgus, et ettevõtted kaotavad iga aasta tänu pettusele 5% oma müügituludest (Report to the... 2012). 5% müügitulust võib olla väga suur summa ja suur kaotus ettevõtte omanikele ja investoritele. Majandusaasta aruanne annab aruande kasutajatele ülevaate ettevõtte käekäigust ja finantsseisundist. Pettuslikud aruanded annavad aga valeinformatsiooni tegeliku seisundi kohta ja võivad mõjutada aruannete kasutajate otsuseid.

Kõik Eestis tegutsevad raamatupidamiskohustuslased peavad esitama iga majandusaasta lõpus majandusaasta aruande, mis peab vastama seadusega ettenähtud nõuetele (Raamatupidamise seadus 2002; § 14). „Raamatupidamise aastaaruande eesmärgiks on anda õige ja õiglane ülevaade raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest“ (Raamatupidamise Toimkonna juhendid 2011). Seega on vajalik, et majandusaasta aruanne kajastaks selle kasutajate jaoks adekvaatset ja õiglast informatsiooni. Aruanded on informatsiooni spetsiifilised ehk iga aruande osa sisaldab olulist informatsiooni ettevõtte finantstulemuste, käekäigu vms kohta. Seega, et aruannete kasutajad saaksid langetada adekvaatseid otsuseid, peab majandusaasta aruanne olema õigesti ja õiglaselt kajastatud.

Rahvusvahelise auditeerimise standard (Eesti) 200 defineerib finantsaruandeid ja lisab möödunud perioodide finantsinformatsioonina, mille eesmärgiks on anda infot majandusüksuse majanduslike ressursside või kohustuste kohta teatud ajahetkel või nende muutuste kohta mingi ajaperioodi jooksul ning see peab olema kooskõlas finantsaruandluse raamistikuga (ISA 200 2012). Marvi Meriniit on oma magistritöös „Finantsaruannetes esinevate väärkajastuste selgitamine mittetulundusühingute näitel”

välja toonud, et termin “finantsaruanded” on mõistetav aruannete tervikkomplektina, mis edastab aruande lugejale finantsinformatsiooni ettevõtte tegevuse finantsseisundi, tulemlikkuse, varade ja kohustuste kohta mingil mineviku ajaperioodil (Meriniit 2013). Üheks levinumaks finantsaruannete tervikkomplektiks on majandusaasta aruande üks osa – raamatupidamise aastaaruanne. Lisaks raamatupidamise aastaaruandele koosneb majandusaasta aruanne ka tegevusaruandest (vaata joonis 1). (Raamatupidamise seadus 2002; § 14) Tegevusaruannet autor antud bakalaureusetöös põhjalikumalt ei analüüsi, vaid hindab selle vastavust seadusele vaatluse põhjal.

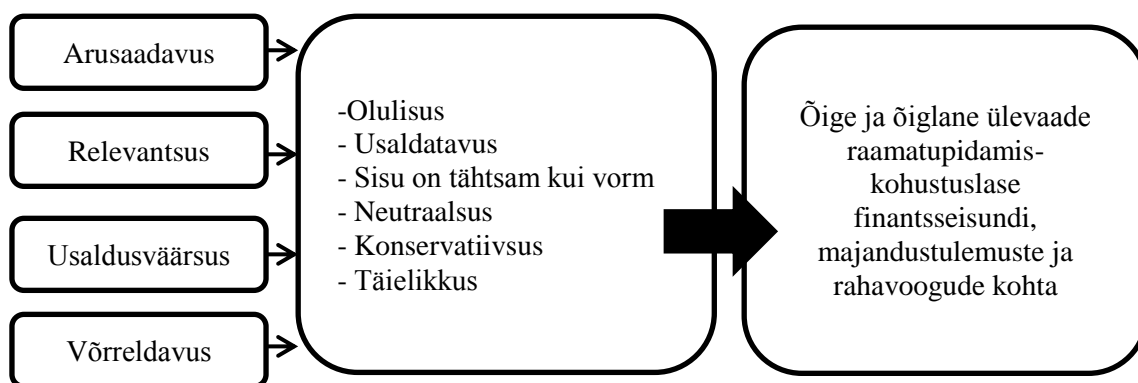
Joonis 1. Majandusaasta aruande jagunemine (autori koostatud).

Raamatupidamise aastaaruanne omakorda koosneb põhjaruannetest ja lisadest (Raamatupidamise seadus 2002; § 14). Siinkohal rõhutab autor, et antud bakalaureusetöö analüüsib 31.12.2015 seisuga majandusaasta aruandeid ja seega lähtub seadusest, mis kehtis antud perioodi kohta. Raamatupidamise aastaaruande lisad annavad õige ja õiglase ülevaate raamatupidamiskohustlase finantsseisundist, majandustulemustest ja rahavoogudest nii, et see looks aruande lugejale eeldused mõistlike järelduste tegemiseks (Raamatupidamise seadus 2002; § 15).

Joonisel 1 on näidatud majandusaasta aruande komponendid ja nende jagunemine osadeks. Halliga on märgitud põhjaruanded: bilanss, kasumiaruanne, rahavoogude

aruanne ja omakapitali muutuste aruanne. (Majandusaasta... 2016)

Raamatupidamisseaduse § 16, avalikustamise printsiibi põhjal peab olema raamatupidamise aruandes esitatud kogu informatsioon, mis võimaldab aruannete kasutajatel saada õige ja õiglase ülevaate raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest (Raamatupidamise seadus 2002; § 16). Selleks, et raamatupidamise aastaaruanne oleks aruande kasutajatele kasulik, peab selles avalikustatav informatsioon olema nii usaldusväärne kui ka asjakohane ehk relevantne. Joonisel 2 on toodud välja seos informatsiooni tunnuse ning õige ja õiglase kajastamise vahel. (Conceptual Framework... 2015)

Joonis 2. Seos informatsiooni tunnuste ning õige ja õiglase kajastamise vahel

Allikas: (Conceptual Framework... 2015; Raamatupidamise seadus 2002; § 15), autori koostatud.

Raamatupidamise seaduse, § 16 põhjal on raamatupidamise aruandes avalikustatud informatsioon arusaadav, kui see on ülevaatlik ja üheselt mõistetav aruande kasutajatele, kellel on aruandest piisavad finantsalased teadmised. Relevantsuse ehk olulisuse printsiip tähendab seda, et raamatupidamise aruandes peab olema kajastatud kogu oluline informatsioon raamatupidamiskohustuslase finantsseisundi, majandustulemuste ja rahavoogude kohta. Raamatupidamise seaduse põhjal on oluline ka selline informatsioon, mille avaldamata jätmine võib mõjutada aruande kasutaja poolt aruande põhjal tehtavaid majandusotsuseid. (Raamatupidamise seadus 2002; § 16) Informatsiooni saab pidada usaldusväärseks, kui selles ei esine olulisi vigu ning see on erapooletu (Conceptual Framework... 2015). Võrreldavuse printsiip on täidetud, kui aruandeperioodi kohta avalikustatud informatsioon on võrreldav eelmise perioodi kohta avalikustatud informatsiooniga (Raamatupidamise Toimkonna juhendid 2011).

“Raamatupidamiskohustuslaseks on Eesti Vabariik ühe avalik-õigusliku juriidilise isikuna, kohaliku omavalitsuse üksus, iga Eestis registreeritud era- või avalik-õiguslik juriidiline isik, füüsilisest isikust ettevõtja ja Eestis registrisse kantud välismaa äriühingu filiaal“ (Raamatupidamise seadus 2002; § 2). Raamatupidamiskohustuslasel tuleb iga majandusaasta lõpus koostada majandusaasta aruanne (Raamatupidamise seadus 2002; § 14). Raamatupidamise seadus, Raamatupidamise Toimkonna juhendid ja IFRS – *International Financial Reporting Standards* moodustavad riiklikult kehtestatud finantsaruandlusraamistiku, mille esmähik on õiglase finantsinformatsiooni tagamine aruannete kasutajatele (Conceptual Framework... 2015). IAS 1 põhjal peab ettevõtte avaldama informatsiooni selliselt, et see tagaks arusaadavuse aruandest ja vastaks nende kasutajate teabevajadusele, kes ei saa nõuda aruande koostamist nende informatsiooni vajadustest lähtudes (IAS 1 muudetus 2007).

Ettevõtte majandusaasta pikkuseks on üldjuhul 12 kuud. Enamasti on selleks perioodiks 1. jaanuar kuni 31. detsember. Ettevõtte põhikirjas võib olla fikseeritud ka majandusaasta, mis ei vasta eelpool väljatoodud perioodile. Sõltuvalt ettevõtte asutamise, lõpetamise või majandusaasta alguskuupäeva muutmise võib majandusaasta olla erandkorras ka lühem kui 12 kuud, kuid mitte pikem kui 18 kuud. Siinkohal tuleb silmas pidada, et majandusaasta peab algama alati kuu esimese kuupäevaga ja lõppema kuu viimase kuupäevaga (nt 1. jaanuar kuni 31. detsember). (Majandusaasta... 2016) Näiteks olid kuni 2009. aastani Elering AS majandusaasta daatumid 01.04.2008 – 31.03.2009 ning alates 2009. aastast läks ettevõtte üle majandusaastale 1. jaanuar – 31. detsember (Majandusaasta aruanded 2017). Ettevõtted võivad seega oma majandusaasta algus- ja lõpukuupäeva muuta, kuid peavad kinni pidama nõudest, mis ütleb, et majandusaasta algab kuu esimese kuupäevaga ja lõppeb kuu viimase kuupäevaga. Ettevõtted, kes on teinud muudatusi oma majandusaasta daatumites, peavad selle põhjendatult välja tooma ka aruandes, et lugejad oleksid kursis tehtud muudatustega ning oskaksid seda arvestada informatsiooni kasutamisel.

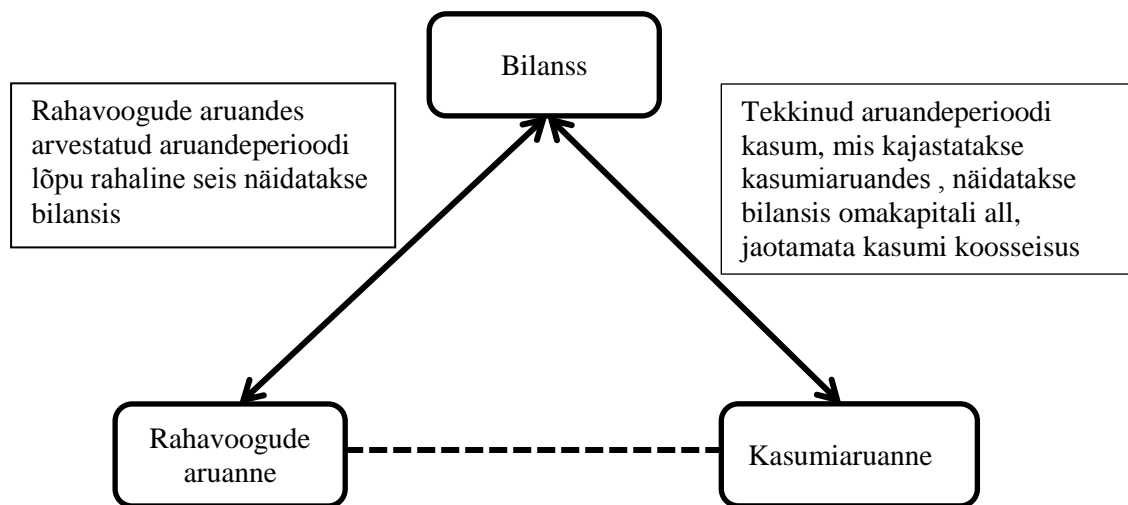
Majandusaasta aruannete tarbijad jagunevad ettevõttesisesteks ja ettevõttevälisteks tarbijateks. Ettevõttesisesed aruande kasutajad on tegevjuhtkond ja teised ettevõttesisesed otsuste tegijad, kes vajavad majandustegevuse planeerimiseks ning juhtimisotsuste vastuvõtmiseks liigendatud ja operatiivset informatsiooni. Välistarbijad

jagunevad omakorda kahte gruppi: need, kellel on otsene huvi nagu näiteks praegused ja potentsiaalsed investorid ja kreditorid ning need, kellel on kaudne huvi, näiteks maksuamet, riigi- ja omavalitsusasutused, töötajad ja ametiühingud, kliendid ja üldsus. Ettevõttesisestel tarbijatel on olemas ligipääs neid huvitavale informatsioonile, välistel kasutajatel aga seda võimalust ei ole. Ettevõttevälised aruande kasutajad peavad tuginema ettevõtte juhtkonna poolt avalikule tarbimisele edastatud informatsioonile. (Kallas 2002). Seega on väga oluline, et avalikule tarbimisele esitatud informatsioon põhineb seadusandlusel ja Raamatupidamise Toimkonna juhendil ning oleks kajastatud korrektset.

Nagu eelnevalt välja toodud, jaguneb raamatupidamise aastaaruanne põhiaruanneteks ja lisadeks (vaata joonis 1. lk 9). Igal aruande osal on oma eesmärk ja seadusega ette nähtud normid. Majandusaasta aruande osad tuleb koostada lähtudes Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud taksonoomiast ja rahandusministri määrusega kehtestatud aruandevormidest (Raamatupidamise seadus 2002; § 14).

Ettevõtte finantsseisundi, varade olemasolu, kohustuste ja omakapitali suuruse kohta annab ülevaate bilanss. Majandustulemuse kohta annavad informatsiooni tulud, kulud ja vastavalt kasum või kahjum ning seda kajastab kasumiaruanne. (Majandusaasta... 2016) Ettevõtte kasum ei võrdu rahaga, mis tähendab, et aruande kasutajatele annab informatsiooni raha liikumise ehk maksevõime kohta rahavoogude aruanne. Rahavoogude aruandes kajastatakse aruandeperioodi laekumised ja väljaminekud. Rahavoogude liikumine annab omakorda ülevaate raha kvaliteedi kohta, kas tegemist on äritegevuse rahavoogudega, investeerimistegevuse või finantseerimistegevuse rahavoogudega. (Majandusaasta aruande... 2013)

Joonisel 3 on välja toodud bilansi, rahavoogude aruande ja kasumiaruande omavaheline seos. Jooniselt on näha, et kasum, mis tekib aasta jooksul kajastatakse kasumiaruandes kui „aruandeaasta puhaskasum/kahjum“, bilansis märgitakse see aga omakapitali all, jaotamata kasumi hulgas. Seos bilansi ja rahavoogude vahel tuleneb sellest, et kui rahavoogude aruandes kajastatakse aruande perioodi rahalised liikumised, siis bilansis kajastatakse aruandeperioodi lõpu rahaline seis. Seos aruande osade vahel tähendab seega, et kui tegemist oleks pettusega, siis see mõjutaks aruannet tervikuna ega annaks adekvaatset informatsiooni selle kasutajatele.

Joonis 3. Bilansi, rahavoogude aruande ja kasumiaruande omavaheline seos
Allikas: (Majandusaasta aruande... 2013), autori koostatud.

Omakapitali muutuste aruanne näitab ettevõtte omakapitalis toimunud muutuseid aruandeperioodi jooksul. Omakapitali muutuste aruanne on kajastatud omanike poolt tehtud sissemaksed ja omanikele tehtud väljamaksed, aruandeperioodi kasum/kahjum, reserve suurendamine/vähendamine, arvestuspõhimõtete muutuste mõju ja muud majandustehingud, mis on mõjutanud omakapitali aruandeperioodi jooksul. (Majandusaasta aruande... 2013) Seega võib öelda, et iga põhiaruanne on informatsiooni spetsiifiline ning annab väga olulist informatsiooni ettevõtte käekäigu kohta, mistõttu on oluline, et kõik need neli põhiaruannet oleks kajastatud õigesti ja õiglaselt

Raamatupidamise aastaaruande lisade hulk sõltub ettevõtte eripärast, selle suurusest ja spetsiifilisest. Lisade puhul on nõutud välja tuua, millisest raamatupidamistavast lähtuvalt on aruanne koostatud. Välja tuleb tuua aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtted, selgitada põhiaruannete olulised kirjed ning nendes toimunud muudatused ja selgitada muud aruandeperioodil toimunud asjaolud raamatupidamiskohustuslase finantsseisundi, -tulemuse ja rahavoogude kohta. (Majandusaasta... 2016) Seega sõltub see, milliseid lisasid ja kui põhjalikku informatsiooni nendes on oluline avalikustada, ettevõtte eripärast. Siiski on seadusega sätestatud ka nõuded, mis peavad, sõltumata ettevõtte eripärast, olema lisade puhul täidetud.

Tuginedes Eesti.ee koduleheküljele, koosneb majandusaasta aruande koostamine

kolmest etapist (Majandusaasta... 2016):

- 1) raamatupidamise aastaaruande koostamine,
- 2) tegevusaruande koostamine,
- 3) majandusaasta aruande heakskiitmine.

Eraldi on sätestatud nõuded ka majandusaasta aruande esitamisele. Majandusaasta aruande esitamine sõltub ettevõtte eripärast, kuid üldiselt hõlmab järgmiseid tegevusi (*Ibid.*):

- 1) audiitorkontroll,
- 2) äriühingute puhul kasumi jaotamise või kahjumi katmise ettepanekute koostamine,
- 3) majandusaasta aruande esitamine kinnitamiseks.

Ettevõtted, kellele on määratud kohustuslikus korras ka auditi tegemine, peavad lisama majandusaasta aruandele vandeaudiitori aruande. Tuginedes Eesti.ee kodulehele on auditi kohustuslased ettevõtted, kelle majandusaasta aruande näitajatest **vähemalt kaks** ületavad tabelis 1 väljatoodud tingimusi. (*Ibid.*)

Tabel 1. Auditeerimise tingimused 1

Tingimused	Audit	Ülevaatus
Müügitulu või tulu	Üle 2 000 000 eurot	Üle 1 000 000 eurot
Varad bilansipäeva seisuga	1 000 000 eurot	500 000 eurot
Keskmine töötajate arv	30 inimest	15 inimest

Allikas: (Majandusaasta aruanne 2017), autori koostatud.

Kuna ettevõtted on erineva suurusega, siis on ka auditi tingimused sõltuvalt ettevõtete omadustest erinevad. Seega on audit kohustuslik ka neile, kelle aastaaruande näitajatest **vähemalt üks** ületab tabelis 2 toodud tingimusi (Majandusaasta... 2016).

Tabel 2 Auditeerimise tingimused 2

Tingimused	Audit	Ülevaatus
Müügitulu või tulu	Üle 6 000 000 eurot	Üle 3 000 000 eurot
Varad bilansipäeva seisuga	3 000 000 eurot	1 500 000 eurot
Keskmine töötajate arv	90 inimest	45 inimest

Allikas: (Majandusaasta aruanne 2017), autori koostatud.

Tabelite 1 ja 2 põhjal saab järeldada, et kõik ettevõtted ei ole auditikohustuslased ning nende majandusaasta aruannetes puudub vandeaudiitori hinnang. Samas võivad ka mitte

auditikohustuslased lasta vabatahtlikult enda aruannet auditeerida ning tõsta seeläbi ettevõtte aruande väärtust.

1.2 Majandusaasta aruande kvaliteedi tunnuste määratlus

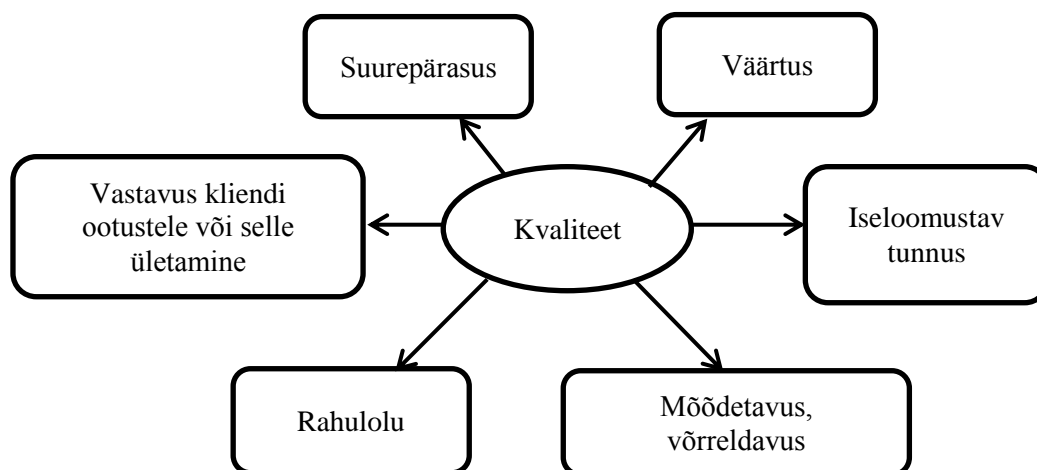
Sõna „kvaliteet“ saab defineerida mitmel erineval viisil, kuid üldiselt võib öelda, et kvaliteet näitab millegi või kellegi väärtust. Majandusaasta aruanded peavad olema kvaliteetsed ja andma väärtuslikku informatsiooni aruannete kasutajatele otsuste langetamiseks. Samas on aruannete kvaliteeti keeruline mõõta, sest aruannete kasutajad hindavad informatsiooni olulisust erinevalt. Antud alapeatükk keskendub sellele, mida näitab kvaliteet ning millise aruande puhul on tegemist kvaliteetse aruandega.

Majandusaasta aruannete üheks eesmärgiks on anda aruannete kasutajatele informatsiooni majanduslike ja äritegevusega seotud otsuste langetamiseks. Selleks, et see informatsioon oleks aruannete kasutajatele kasulik, peab olema tegemist kvaliteetse informatsiooniga. „Sõna kvaliteet ise tuleneb ladina keelest: *qualitas* tähendab asja omadust, laadi, headust või väärtust“ (Kvaliteedi mõiste 2017). Eesti sisekaitse kodulehel defineeritakse kvaliteeti kui tarbija ootuste ja tegelikkuse aktsepteeritavat suhet, mis tagab rahulolu. Sama allikas viitab Reeves'i ja Bednar'i kvaliteedi definitsioonile, mis grupeerib selle järgmiselt (*Ibid.*):

- kvaliteet kui suurepärasus,
- kvaliteet kui väärtus,
- kvaliteet kui vastavus kirjeldusele,
- kvaliteet kui vastavus kliendi ootustele või selle ületamine.

Oxfordi sõnaraamatu järgi kõrvutab kvaliteet sarnased teenused, kaubad, grupid jt ning annab neile mõõdetava ja võrreldava väärtuse. Lisaks vaatleb Oxfordi sõnaraamat kvaliteeti kui kedagi või midagi iseloomustava tunnusena. (Oxford... 2017)

Cambridge sõnaraamat annab samuti kvaliteedile mitu tähendust. Esiteks, kvaliteet näitab kui hea või halb miski, nt kaup, teenus vms, on. Teiseks, kvaliteet näitab standardit ja kolmandaks, kvaliteet on kui kedagi või midagi iseloomustav tunnus. (Cambridge... 2017)

Joonis 4. Sõna „kvaliteet“ iseloomustavad märksõnad (autori koostatud).

Hinnates aruannet joonisel 4 välja toodud kvaliteeti iseloomustavate märksõnadega, saab öelda, et tegemist on kvaliteetse aruandega sel juhul, kui see on võrreldav, väärtust pakkuv ja vastab kasutaja ootusele, tagades sellega aruande kasutaja rahulolu. Käesoleva bakalaureusetöö autor käsitleb kvaliteeti tunnuste kogumina ja hindab kvaliteetse aruandena sellist aruannet, mis on seadusega kooskõlas, tagab õige ja õiglase informatsiooni, on võrreldav eelmise majandusaastaga ning pakub aruande kasutajale olulist informatsiooni otsuste langetamiseks. Kokkuvõtvalt saab öelda, et autori hinnang kvaliteedile läheb kokku joonisel 4 välja toodud kvaliteeti iseloomustavate märksõnadega.

Kõrge kvaliteediga aruannete avalikustamine on oluline, kuna aktsionärid, investorid ja teised aruannete kasutajad langetavad nende põhjal majandus- ja finantsotsuseid. Üheks suuremaks probleemiks on aga see, kuidas mõõta ja veenduda aruande kvaliteedis. Aruanded on konteksti spetsiifilised ning erinevatel aruannete kasutajatel on omad eelistused informatsiooni avalikustamisele. Kuna eelistused on erinevad, siis aruande kvaliteedi tajumine varieerub aruande osade ja kasutaja gruppide lõikes. Selle tulemusena on väga keeruline aruande kvaliteeti koheselt määratleda.

Ferdy van Beest, Geert Braam ja Suzanne Boelens raamatus "Quality of Financial Reporting: measuring qualitative characteristics" (2009) on välja toodud, et mitmed uuringud on aruande kvaliteeti mõõtnud nõ kaudselt, keskendudes tunnustele, mida käsitletakse aruande kvaliteedi mõjutajatena. Nendeks tunnusteks on kasumi juhtimine (*earnings management*), finantsaruanded (*financial restatements*) ja ajaline järjestus

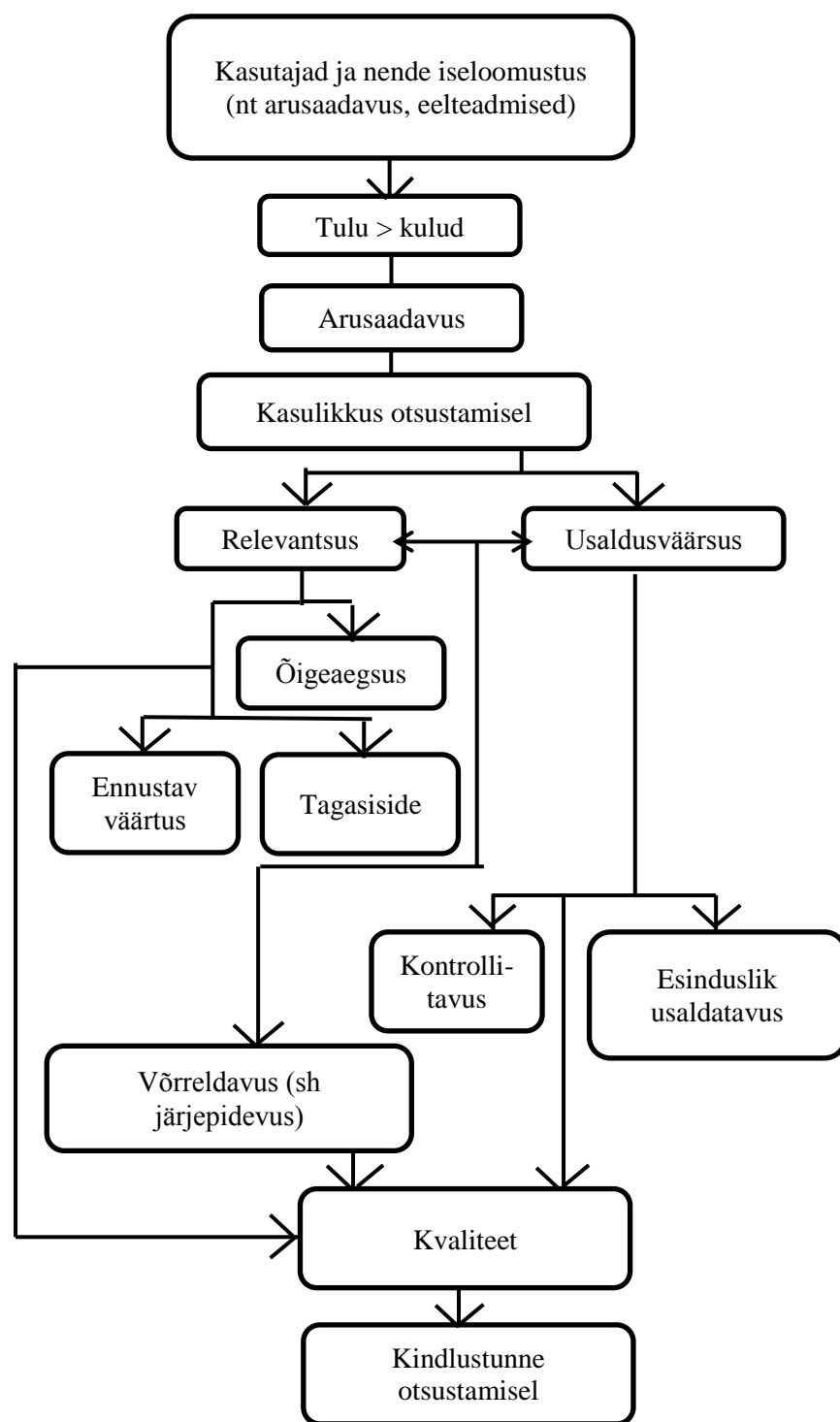

(*timeliness*). Teisalt on tehtud uuringuid, mis keskenduvad aruande kvaliteedi hindamisel alusprintsipidele: arusaadavusele, relevanttusele, usaldusväärsusele ja võrreldavusele. (Beest *et al.* 2009) Antud bakalaureusetöös analüüsib autor kvaliteedi vastavust just alusprintsipidest lähtudes.

Joonisel 5. on esitatud, milline on seos alusprintsipide ja aruande kasutajate otsuste tegemise vahel. Joonisel on välja toodud, et otsustajaid ehk aruande kasutajaid on erinevaid, rohkemate ja vähemate teadmistega, kuid kõik nad on oma olemuselt informatsiooni tarbijad. Kui vaadelda aruande kasutamist protsessina, siis on üks esimesi ja olulisemaid asju, mida aruande puhul vaadatakse, ettevõtte kasumlikkus (tulu on suurem kui kulu). Järgmisena toimub aruandest arusaamine, kus hakatakse tähelepanu pöörama informatsioonile täpsemalt ning selgub, millist informatsiooni on aruande kasutajal vaja ning kas see on tema jaoks olulise väärtusega. Sealjuures hinnatakse, kas finantsnäitajad on loogilised ning võrreldakse neid eelmise perioodi näitajatega.

Kuigi kõik aruannete kasutajad ei pruugi aruandeid sügavuti läbi analüüsida, tuleb otsuste langetajatel üldjoontes selline protsess läbi teha, et hinnata aruande õigsust ja usaldusväärsust. (Meriniit 2013) Seega vaadates joonist 5 saab öelda, et kui aruanne on kasutaja jaoks asjakohane ehk relevantne, usaldusväärne ning võrreldav, on tegemist kvaliteetse informatsiooniga, mis omakorda loob kindlustunde otsuste tegemisel.

Järgmisena keskendub autor täpsemalt seadusega sätestatud nõuetele, mis peavad olema raamatupidamiskohustuslaste poolt täidetud ning mis on antud bakalaureusetöö analüüsi aluseks.

Joonis 5. Seos alusprintsipiide ja aruande kasutajate otsute tegemise vahel
Allikas: (Meriniit 2013), autori koostatud.

Nagu esimeses peatükis sai välja toodud, koosneb majandusaasta aruanne raamatupidamise aastaaruandest ja tegevusaruandest. Raamatupidamise aastaaruanne põhjaruannetest, milleks on bilanss, kasumiaruanne, rahavoogudearuanne ja omakapitali

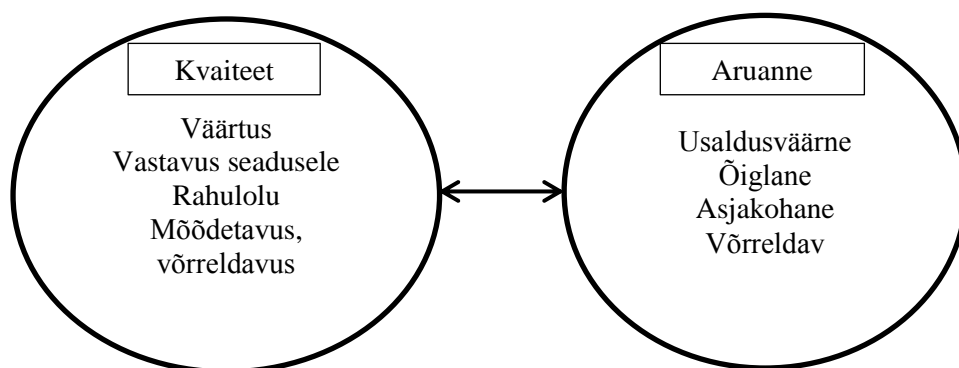
muutuste aruanne ning lisadest (vaata joonis 1, lk 9.). Seadusega on sätestatud, et raamatupidamise aastaaruanne tuleb koostada eesti keeles ning Eestis ametlikult kehtiva vääringu järgi. See tähendab, et arvnäitajate puhul tuleb välja tuua kasutatud täpsusaste (näiteks tuhandetes vääringuühikutes). (Raamatupidamise seadus 2002; § 15) Raamatupidamiskohustuslane peab aruande koostamisel lähtuma eeldusest, et ta on endiselt tegutsev ning tal ei ole tegevuse lõpetamise kavatsusi ega vajadusi (Raamatupidamise seadus 2002; § 16). Antud eeldus on oluline aruannete kasutajatele, kes langetavad nende põhjal majandus- ja finantsotsuseid.

Arvestuspõhimõtete kasutamine ja informatsiooni esitamine peavad olema kooskõlas seaduses sätestatud nõuete ja arvestusprintsipidega. Lisaks eelnevale peavad olema arvestuspõhimõtete kasutamine ja informatsiooni esitamine kooskõlas ka kas Eesti hea raamatupidamistavaga või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses 1606/2002/EÜ rahvusvaheliste raamatupidamisstandardites (EÜT L 243, 11.09.2002, lk 1-4) sätestatud korra kohaselt Euroopa Komisjoni poolt vastu võetud rahvusvahelise finantsaruandluse standarditega. (Raamatupidamise seadus 2002; § 17)

Raamatupidamise seaduses on välja toodud ka nõuded põhjaruannetele (bilanss, kasumiaruanne, rahavoogude aruanne, omakapitali muutuste aruanne) ja aastaaruande lisade koostamisele (Raamatupidamise seadus 2002; § 18). Bilanss peab kajastama teatud kuupäeva seisuga raamatupidamiskohustuslase finantsseisundit, kasumiaruanne aga aruandeperioodi majandustulemust. Rahavoogude aruanne raamatupidamiskohustuslase aruandeperioodi rahavoogusid (Raamatupidamise seadus 2002; § 19) ning omakapitali muutuste aruanne kajastab kahe järjestikuse majandusaasta muutusi omakapitalis (Raamatupidamise seadus 2002; § 20). Need on üldised nõuded põhjaruannetele ning lähevad kokku alusprintsipidega, mida käsitleti eelnevalt.

Raamatupidamise aastaaruandes kajastatud aruandeaasta informatsioon peab olema võrreldav sellele eelnenud majandusaasta aruandes kajastatud informatsiooniga. Kui aruandeaasta arvnäitajad ei ole võrreldavad eelnenud majandusaasta arvnäitajatega, tuleb viimased arvnäitajad ümber arvutada, et need oleksid vastavuses aruandeaastal kasutatud esitusviisi ja arvestuspõhimõtetega. Ümberarvutamise põhjused ja korrigeerimiste summad tuleb esitada aastaaruande lisas. Kui aga ümberarvutamine pole võimalik, tuleb see omakorda esitada aastaaruande lisas. (Raamatupidamise seadus

2002; § 22) Võib järeldada, et kui arvnäitajad ei ole ümber arvutatud, siis ei ole võrreldavuse alusprintsiiptäiendatud. Antud seadusega sätestatud nõuded on käesoleva bakalaureusetöös analüüsi aluseks aruannete kvaliteedi hindamisel, mida uurib lähemalt peatükk 2.

Joonis 6. Kvaliteedi tunnuste ja majandusaasta aruande seos (autori koostatud).

Joonisel 6 on välja toodud alapeatükis 1.1 kirjeldatud aruande alusprintsiipe ja antud alapeatükis välja toodud sõna „kvaliteet“ iseloomustavad märksõnad. On näha, et kvaliteet ja aruande alusprintsiibid esindavad sarnaseid tunnuseid. Seega saab öelda, et tegemist on kvaliteetse aruandega, kui see on usaldusväärne, pakub aruande kasutajale väärtust ja tagab seeläbi kasutaja rahulolu, esitatud informatsioon vastab tegelikkusele ning on võrreldav eelmise majandusaasta näitajatega.

1.3. Auditeeritavuse seos majandusaasta aruande kvaliteediga

Isegi kui näiliselt tundub, et kõik seadusega aruandele ettenähtud nõuded on raamatupidamiskohustuslase poolt täidetud, võib tegelikkuses esineda varjatud pettusi. Seega, kui aruanne on ettevõtte poolt koostatud, tuleb seda kontrollida, et aruandes kajastuv informatsioon ei esitaks ettevõtte majandustegevusest moonutatud pilti (Kallas 2002). Esimeses peatükis sai välja toodud, mis tingimused peavad olema täidetud, et tegemist oleks auditikohustulasega (vaata tabel 1 lk 14 ja tabel 2 lk 15), antud peatükk keskendub auditeeritavusele ning kuidas on see seotud majandusaasta aruande ja selle kvaliteediga.

Audiitorile vastav roll tekkis esimest korda Ühendkuningriigis 1800. aastatel. Vajadus

audiitorite järgi ilmnos peamiselt kohtujuhtumite kaudu. (Cosserat, Rodda 2008). Graham W. Cossert ja Neil Rodda raamatu „Modern auditing“ põhjal tuleneb sõna „audit“ ladina keelsest sõnast „*audire*“, mis tähendab „kuulma“ (*to hear*) (Cosserat, Rodda 2008).

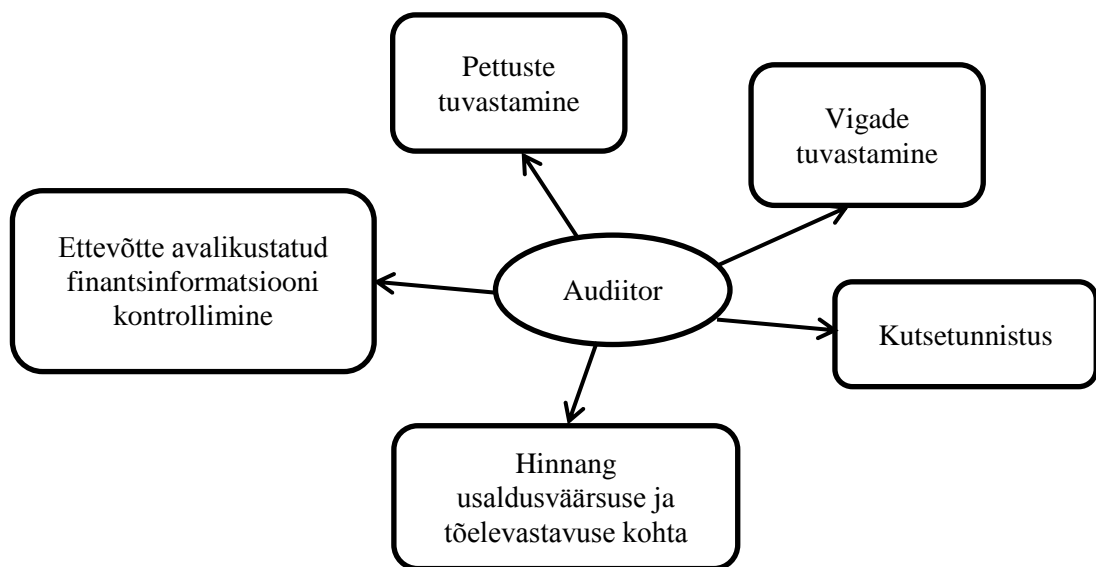
1494. a. kirjeldas Luca Paciolo esimest korda kahekordset kirjendamist ning seejärel loodi raamatupidajate ühendused, mille tulemusel järk-järgult kujunes välja audiitorite rolli olulisus. Selline audit, mida tuntakse tänapäeval, kujunes välja 1800. aastate algul aktsiaseltside loomisega tööstusrevolutsiooni ajal. Tekkisid uued ettevõtted, mille eesotsas olid professionaalsed ettevõtjad/juhid, kelle käsutuses oli suur hulk aktsionäridelt saadud kapitali. Seejärel tekkis vajadus, et ettevõtte juhid raporteeriks aktsionäridele perioodiliselt ettevõtte finantstulemuste ja käekäigu kohta. 1844. a sätestati seadusega, et ettevõtjad peavad koostama kasumiaruande ja bilansi, mis tooks välja ettevõtte finantstulemused. (*Ibid.*) Seega hakkas kujunema nõ majandusaasta aruanne. Audiitorid olid volitatud kontrollima ettevõtte kajastatud finantstulemuste õigsust. Aastal 1862. nõuti, et audiitorid peavad avaldama arvamust, kas ettevõtte aruanne on täielik ja kajastab olulist informatsiooni ning kas regulatsioonides ette nähtud tingimused on täidetud ning kajastatud nii, et aruanne vastaks õigele ja õiglasele avalikustamise printsiibile. (*Ibid.*) Autori arvates on väga huvitav jälgida protsessi, mille käigus kujunes välja vajadus välise eksperdi järele, kes annaks kinnitust, et aruanne on vastavuses seadusega. Autor usub, et see näitab, kui oluline on arunnete usaldusväärsus ja selle kinnitamine ettevõttevälise eksperdi poolt.

Alates 1900. a oli audit kohustuslik kõikidele ettevõtetele, 1948. a pidid audiitorid omama professionaalset kvalifikatsiooni. Aja möödudes on audiitorite kohustused pettuste ja vigade tuvastamisel ning aruannete usaldusvääruse määramisel muutunud (*Ibid.*) Lawrence R. Dicksee raamatu „Auditing: A Practical Manual for Auditors“ põhjal on audiitorite ülesanneteks (Dicksee 1907):

- pettuste tuvastamine,
- tehniliste vigade tuvastamine,
- printsiipides tehtud vigade tuvastamine.

Kaido Kallase „Finantsarvestuse alused“ raamatu põhjal on audiitorid isikud, kellel on

vastav haridustase ja kes omavad audiitori kutsetegevuseks vajalikke teoreetilist ja praktilist ettevalmistust ning vastavat kutsetunnistust (Kallas 2002). E-conomic kodulehe järgi on audiitor isik, kelle ülesandeks on kindlaks teha, et auditeeritava ettevõtte raamatupidamises kajastatud info oleks tegelikkusega vastavuses. Audiitoril tuleb auditi lõpus anda hinnang auditeeritava ettevõtte aruande usaldusväärsuse ja tõele vastavuse kohta. (What is... 2017) Houston Chronicle kõrvutab omavahel audiitorit ja raamatupidajat, toob välja sarnasused ja erinevused, kus peamise erinevusena toob välja asjaolu, et audiitor üldjuhul kontrollib just raamatupidaja tööd ja hindab selle õigsust (Audit... 2017).

Joonis 7. Sõna „audiitor“ iseloomustavad märksõnad (autori koostatud).

Joonisel 7 on välja toodud märksõnad erinevate autorite definitsioonidest, mis iseloomustavad sõna „audiitor“. Kokkuvõtvalt saab öelda, et audiitor on kutsetunnistusega isik, kelle ülesandeks on veenduda, et ettevõtte avalikustatud finantsinformatsioon on usaldusväärne ega esineks pettusi. Audiitori ülesandeks on anda ka omapoolne hinnang ettevõtte majandusaasta aruandele, mis tagab aruannete kasutajatele kinnituse informatsiooni õigsuses.

Audiitoreid on kahte tüüpi: siseaudiitorid ja välisaudiitorid. Siseaudiitorite puhul on tegemist isikutega, kes teevad auditit selle organisatsiooni sees, kus nad ise töötavad. Tegemist on üldjuhul konkreetse ettevõtte sisekontrolli efektiivsuse hindamisega. Lisaks on nende ülesandeks hinnata ka juhtimise sisekontrolli efektiivsust.

Välisaudiitorite puhul on üldjuhul tegemist audiitorfirmadega, kes hindavad neid palganud raamatupidamise kohustuslase ettevõtte finantsseisundit ja selle vastavust tegelikkusele. (What is... 2017) Äriühingu välisaudiitor valitakse omanike (mitte juhatuse) poolt ja seega on tegemist isikuga, kes on kutsetegevuses sõltumatu ja erapooletu. Audiitorite kogu kutsetegevus on suunatud ettevõtte omanike huvide kaitseks (Kallas 2002) ning aruande finantsinformatsiooni kvaliteedi ja usaldusväärsuse tõstmine investorite, osanike ning avalikkuse silmis. (Audiitorkontroll 2016)

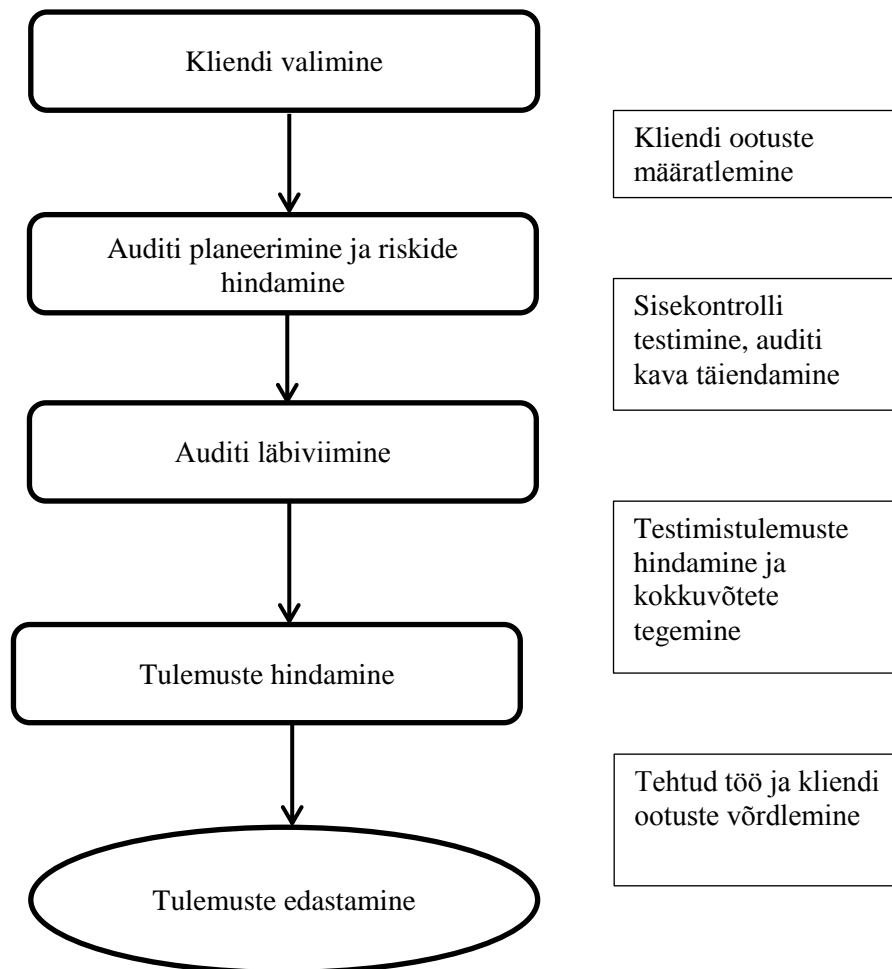
Käesoleva bakalaureusetöö fookuses on just välisaudiitorid ja nende mõju majandusaasta aruannete kvaliteedile. Autor võib oma kogemusest öelda, et auditeerimine on põhjalik ja pikk protsess. Auditit viivad läbi mitu oma ala spetsialisti (nende arv sõltub ettevõtte suurusest), kes põhjalikult kontrollivad ettevõtte finantstulemusi ning nende vastavust seadusega sätestatud nõuetele.

Kallas (2002) põhjal on auditeerimine süstemaatiline protsess. Iga läbiviidav audit on küll isesugune, kuid on välja kujunenud teatud kindlad printsiibid ja süsteemid, mis toimivad kõigi auditite puhul. Iga ettevõtte auditeerimise jaoks sobilikud protseduurid valib audiitor tuginedes oma professionaalsusele ja loogikale. Kuna audiitor annab omapoolse hinnangu ettevõtte majandustulemuste kohta järelootsuse näol, siis peab ta olema sõltumatu ja objektiivne kõikide tõendusmaterjalide hindamisel. Auditit käigus saadud tulemused edastatakse huvigruppidele. (Kallas 2002)

Joonis 8 kirjeldab auditit kui protsessi. Kõigepealt toimub klientide valik ja pannakse paika kliendipoolsed ootused auditile. Seejärel toimub auditit planeerimine ja riskide hindamine sõltuvalt kliendi iseärasustest. Kui auditit kava on paika pandud ja riskid määratletud, algab auditeerimise protsess. Pärast auditit hinnatakse saadud tulemusi ning tehakse kokkuvõtted. Lõplikke tulemusi võrreldakse kliendi ootustega auditile ning seejärel edastatakse tulemused huvigruppidele.

Alapeatükis 1.2. on väja toodud, et kvaliteetne aruanne on võrreldav, väärtust pakkuv, vastab kasutaja ootusele, tagades sellega aruande kasutaja rahulolu. Kuna audiitorid kontrollivad just seda, et aruanne vastaks seadusega sätestatud nõuetele ja ei esineks pettusi, siis ühildades audiitorit ja kvaliteeti iseloomustavad märksõnad võib öelda, et audiitor annab aruande kasutajale kinnituse, et auditeeritud aruande puhul on tegemist

kvaliteetse aruandega.

Joonis 8. Audiitorkontrolli etapid

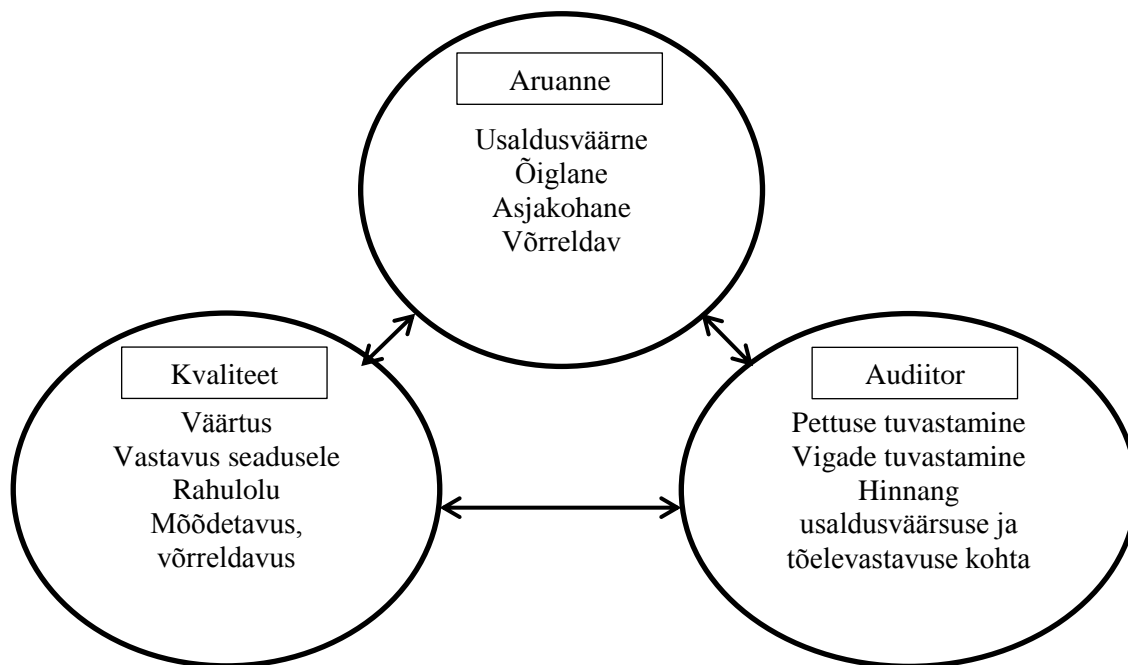
Allikas: (Kallas 2002), autori koostatud.

Jooniselt 9 on toodud välja aruande, audiitori ja kvaliteedi vaheline seos. Audiitor kontrollib, et aruanne oleks vastavuses, mõõdetav, asjakohane ja pakuks seeläbi aruannete kasutajatele väärtust ning tagaks kasutajate rahulolu. Audiitor tagab aruande usaldusväärsuse pettuseriskide tuvastamisega ja oma hinnangu andmisega. Õiglase kajastuse, asjakohasuse ja võrreldavuse tagab audiitor seaduses ette nähtud nõuetele vastavuse kontrolliga.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kvaliteetne on aruanne, mis on vastavuses seadustega, võrreldav, väärtust pakkuv ja vastavuses kirjeldatule. Aruanne, millel on audiitori järelootsus on aruannete kasutatajate jaoks usaldusväärsem, kuna audiitori hinnang kinnitab aruande vastavust seadusandlusele olulises osas. Seega annab audiitori hinnang

aruandel lisakinnituse selle kvaliteedile. Nimetatud kolm komponenti: kvaliteet, aruanne ja audiitor on omavahel tugevalt seotud ning mõjutavad üksteist.

Joonis 9. Aruande, audiitori ja kvaliteedi vaheline seos (autori koostatud).

Oma kogemusest oskab autor öelda, et audiitorid annavad hinnangu aruandele „olulises osas“. See tähendab, et aruanne on olulises osas vastavuses seadusega ehk auditi käigus läbiviidud protseduurides kontrollitud finantsnäitajad on seadusega vastavuses olulises osas, mitte 100%. Selline hinnang tuleneb sellest, et suurettevõtete puhul oleks finantsnäitajate täielik kontroll väga ajamahukas ja kulukas ning seega kontrollivad audiitorid ettevõtte spetsiifikast tulenevat olulist informatsiooni. Mille poolest aga erinevad Eestis tegutsevad suured audiitorbürood teistest Eestis tegutsevatest audiitorettevõtetest ning kuidas mõjutab aruande kvaliteeti audiitorettevõtte suurus, käsitleb lähemalt järgmine peatükk.

2. MAJANDUSAASTA ARUANDE KVALITEEDI JA AUDITEERITAVUSE SEOSE ANALÜÜS

2.1. Uurimismetoodika ja ettevõtete valimi tutvustus

Nagu esimeses peatükis selgus, on aruanne selle kasutajatele väärtuslik, kui see on usaldusväärne ja asjakohane ehk tegemist on õigesti ja õiglaselt kajastatud aruandega (Raamatupidamise Toimkonna juhendid 2011). Audiitorid annavad majandusaasta aruandele lisandväärtust ning selle kasutajatele kinnitust, et aruanne on olulises osas kajastatud õigesti ja õiglaselt. Seega annavad audiitorid kinnitust, et tegemist on kvaliteetse aruandega. Kas ja kuidas mõjutab aruannete kvaliteeti auditeeritavus ja auditeeritava ettevõtte suurus, käsitleb lähemalt autori poolt läbi viidud analüüs.

Analüüsi läbi viimiseks moodustas autor valimi 12-st erinevast ettevõttest. Selleks, et analüüs oleks võimalikult laiahaardeline, valis autor valimisse järgnevate tunnustega ettevõtted:

- kaks Eesti tasandil suuremat ettevõtet, mis on auditeeritud BIG4 poolt;
- kaks Eesti tasandil suuremat ettevõtet, mis on auditeeritud, kuid mitte BIG4 poolt;
- kaks Eesti tasandil väiksemat ettevõtet, mis on auditeeritud BIG4 poolt;
- kaks Eesti tasandil väiksemat ettevõtet, mis on auditeeritud, kuid mitte BIG4 poolt;
- kaks ettevõtet, mis ei ole auditeeritud;
- kaks ettevõtet, mis on vabatahtlikult auditeeritud.

Antud ettevõtete aruanded sai autor Registrate ja Infosüsteemide Keskusest (edaspidi RIK) juhuvaliku teel. See tähendab, et autor saatis RIKi nimekirja eelpool mainitud tunnustest (kriteeriumitest), mis peavad ettevõtete puhul täidetud olema. RIK valis majandusaasta aruannete põhjal välja iga kriteeriumi kohta viis aruannet (kokku 30

aruannet), millest autor omakorda valis välja kaks võrreldavat aruannet iga kriteeriumi kohta (kokku 12 aruannet). Võrreldavuse all pidas autor silmas selliste ettevõtete aruandeid, mille tegevused on sarnased. Kriteeriumid, mis autor RIK-i saatis ja mille järgi autor liigendas ettevõtted suur- ja väikeettevõteteks, koostas autor alapeatükis 1.1 välja toodud auditeerimise tingimuste tabelite põhjal (vaata tabel 1 lk 14 ja tabel 2 lk 15). Saadud aruannete puhul kontrollis autor, et tegemist oleks tõesti ettevõtetega, mille majandustulemused vastavad autori poolt püstitatud kriteeriumidele.

RIK-i saadetud kriteeriumid ettevõtete suuruse osas olid järgmised:

- Suurettevõtte, kui majandusaasta aruandest vähemalt üks tingimus on suurem kui allpooltoodud tingimused:
  - müügitulu või tulu 6 000 000 €,
  - varad bilansipäeva seisuga 3 000 000 €,
  - keskmine töötajate arv 90 inimest.
- Väikeettevõtte, kui majandusaasta aruande näitajad jäävad esitatud tingimuste piiridesse.

Uurimismeetodina analüüsis autor majandusaasta aruannete kvaliteeti ja selle sõltuvust auditeeritavusest. Aruannete hindamiseks koostas autor nimekirja (*checklist'i*) kriteeriumidest, millele aruanded peavad vastama, tagamaks õige ja õiglase kajastamise (lisa 1). Antud nimekiri on koostatud põhinedes Eesti hea tava ja raamatupidamise seadusega ettenähtud nõuetele. Siin kohal tuleb välja tuua, et autor hindab põhjalikult ainult raamatupidamise aastaaruannet. Tegevusaruande põhjalikku analüüsi autor oma töös läbi ei vii, vaid hindab tegevusaruannete vastavust raamatupidamise seaduse § 24-le vaatluse teel.

Raamatupidamise aastaaruande analüüsi aluseks olev nimekiri koosneb viiest suuremast kriteeriumist ja nende alamkriteeriumitest/nõuetest. Autor hindas iga aruande vastavust antud kriteeriumitele 5-palli süsteemis. See tähendab seda, et autor annab kriteeriumi täidetavuse eest hinnangu 5-palli süsteemis, kus hinded on järgmised:

- 1 – informatsioon on puudu või ei ole korrektselt avalikustatud;
- 2 – avalikustatud informatsioon on pealiskaudne ning esineb vigu info avalikustamisel;
- 3 – informatsioon on osaliselt avalikustatud, esineb mõningaid vigu info avalikustamisel;
- 4 – informatsioon on avalikustatud, kuid mitte täielikult, esineb puudujääke;

5 – informatsioon on avalikustatud korrektselt vastavalt seadusega ette nähtud nõuetele.

Esimeses osas sai välja toodud, et audiitorid annavad aruandele hinnangu „olulises osas vastavuses“, mis tähendab, et audiitorid ei väida, et aruanne on 100%-lt kooskõlas seadusandlusega ning avalikustatud informatsioon on 100%-lt õige ja õiglane. Oma kogemusest võib autor öelda, et audiitoritel on ees piirmäärad, mille põhjal nad aruandeid kontrollivad. Piirmäärdest suuremaid summasid kontrollitakse põhjalikult, alla piirmäära jäävad summad on auditi kui terviku mõistes ebaolulised, kuna need on ettevõtte majandustulemuste mõistes väikesed. Kui audiitor kontrolliks igat summat, tehingut ja arvet võtaks audiitorkontrolli tegemine kaks, kui mitte kolm korda rohkem aega. Ühtlasi tähendaks see ettevõtte jaoks kaks kuni kolm korda suuremaid kulutusi. Seega ettevõtete jaoks, kes on auditikohustuslased või kes on vabatahtlikult auditeeritud, on piisav, kuid samas oluline, et audiitori järelotsuses seisaks, et tegemist on olulises osas seadusega vastavuses aruandega. See info annab nii ettevõtte omanikule kui aruannete kasutajatele kinnitust, et aruandes ei esine suuremaid/olulisi pettusi. Lähtuvalt ülaltoodust hindab ka autor seda, kas aruanne on olulises osas vastavuses seadusega.

1	Informatsioon puudu või ei ole korrektselt avalikustatud	}	Ei ole olulises osas vastavuses seadusega sätestatud nõuetele
2	Avalikustatud informatsioon on pealiskaudne ning esineb vigu info avalikustamisel		
3	Informatsioon on osaliselt avalikustatud, esineb mõningaid vigu info avalikustamisel	}	Olulises osas vastavuses seadusega sätestatud nõuetele
4	Informatsioon avalikustatud, kuid mitte täielikult, esineb puudujääke		
5	Informatsioon avalikustatud korrektselt vastavalt seadusega ette nähtud nõuetele		

Joonis 10. „Olulises osas“ määratavad hinnangud
Allikas: autori koostatud.

Joonisel 10 on illustreeritud suhet informatsiooni sisu ning seaduses sätestatud nõuete vastavuse vahel. Punktides 3,4 ja 5 toodud informatsioon on olulises osas vastavuses seadusega ette nähtud nõuetega. Punktides 1 ja 2 toodud informatsiooni põhjal võib öelda, et aruanne ei ole olulises osas seadusega vastavuses ehk aruanne ei ole sätestatud nõuetega vastavuses. Seega aruanded, mis on kriteeriumite lõikes rohkem olulises osas vastavuses on kvaliteetsemad, kui need, mis said vähem punkte ehk ei olnud seaduses

sätestatud nõuetega vastavuses. Autor soovib siinkohal meelde tuletada esimest töö osa, millest selgus, et aruanne, mis on usaldusväärne, õiglane, asjakohane ja võrreldav on kvaliteetne aruanne.

Autor hindab kõiki majandusaasta aruandeid toodud 5-palli süsteemis, analüüsib saadud tulemusi, võrdleb neid omavahel ning hindab saadud tulemuste põhjal aruannete kvaliteeti. Aruanne on seda kvaliteetsem, mida suuremad punktid on analüüsi käigus saadud. Lisaks hindab autor tulemusi ka sõltuvalt ettevõtete tunnustest (suurettevõte, väikeettevõte), auditi olemasolust (auditeeritud või mitte auditeeritud) ning selle läbiviijast (BIG4 või teised Eestis tegutsevad audiitorettevõtted) määramaks, kuidas tulemused varieeruvad aruannete auditeeritavuse tunnuste lõikes ning milline on mõju aruande kvaliteedile.

Kuigi antud töö valim koosneb ainult 12 ettevõtte aruandest, usub autor, et käesolev bakalaureusetöö annab hea ülevaate sellest, mil määral ja kui palju võivad erinevad aruannete auditeeritavuse tunnused mõjutada aruannete kvaliteeti ning millega tuleb sellisel juhul arvestada. Analüüsi eesmärgina soovib autor teha kokkuvõtte, millised aruanded on kvaliteetsed ning vastata püstitatud bakalaureusetöö eesmärgile ehk kas aruannete kvaliteeti mõjutab asjaolu, kas aruanne on auditeeritud või mitte ning kes on auditi teostanud. Analüüsi eesmärgiks on lisaks teha järeldusi ja anda soovitusi aruannete koostajatele.

2.2. Ülevaade BIG4-st ja teistest valitud audiitorfirmadest Eestis

Audiitorfirmad võivad olla väga erineva suurusega, väikestest paariliikmelistest ettevõtetest kuni 100-liikmeliste kontsernideni. Suurtel audiitorfirmadel on väikeste ees eelised laiapõhjalisemate teadmiste ja kogemuste ning ka rahvusvaheliste oskuste osas. Käesolev bakalaureusetöö keskendub BIG4 audiitorettevõtetele ja teistele Eestis tegutsevatele audiitorettevõtetele ning antud alapeatükk toob välja, mille poolest erinevad Eestis tegutsevad BIG4 ja teised audiitorfirmad üksteisest. Antakse ka ülevaade analüüsis osalenud audiitorfirmadest.

BIG4 moodustavad neli suuremat rahvusvahelist raamatupidamisfirmat maailmas: KPMG, PricewaterhouseCoopers (PwC), Deloitte Touche Tohmatsu (Deloitte) ja

Ernst&Young (EY). Need neli ettevõtet pakuvad oma teenustena suures ulatuses raamatupidamise ja auditeerimise teenuseid, kaasa arvatud välisaudit, maksustamise, nõustamise ja riskihindamise ning kontrolli teenuseid. Tänu rahvusvahelisusele on BIG4 tuntud ka selle poolest, et kõik neli firmat annavad tööd väga suurele arvule inimestele. (Big4 Accounting...2017).

Deloitte ehk Deloitte Touche Tohmatsu on nende hulgas tuntud kui kõige edukaim audiitorfirma maailmas. Ettevõtte asutati 1845 William Deloitte poolt. Aastate jooksul on ettevõttes toimunud mitmeid ühinemisi ja ümberkorraldusi, kuid säilinud on brändinimi „Deloitte“ ja sellega kaasnevad kvaliteedi standardid ja firma väärtused. 2014. aastal teenis Deloitte 34,2 millionit dollarit ning andis tööd 210 000 töötajale rohkem kui 150 riigis. Deloitte pakub rahvusvaheliselt kvaliteetsete teenustena auditeerimise, nõustamise, riskijuhtimise ning maksudega seonduvaid teenuseid. (Big4 Accounting... 2017). Deloitte on Eestis tegutsenud ligi 16 aastat. Deloitte Eesti pakutavad teenused on audit, ärikonsultatsioonid, finantsnõustamine, õigusalsed teenused ning maksud (Deloitte 2017).

PwC ehk PricewaterhouseCoopers on tuntud kui üks maailma suurimaid raamatupidamisteenuseid pakuv firma. 2014. aastal oli PwC teenitud tulu suuruseks 34 millionit dollarit ning kasutatud allika andmete kohaselt annab ettevõtte tööd rohkem kui 195 000-le töötajale 157 riigis üle maailma. PwC on rajatud kahe suure audiitorfirma ühinemise teel – Price Waterhouse ning Coopers & Lybrand. Otsus ühineda toimus 1998. aastal eesmärgiga pakkuda kvaliteetset teenust ning tagada häid kliendisuhteid. PwC pakub kvaliteetset auditeerimise, konsulteerimise ja maksude teenuseid. (Big4 Accounting... 2017). PwC Eesti tegutseb alates aastast 1992. Eesti kontoris töötab ligi 150 spetsialisti, kes pakuvad finantsauditi, maksu- ja juhtimiskonsultatsiooni teenuseid. Ligi 25 aastat kogemust ja enam kui 300 klienti juhtivate kodumaiste, rahvusvaheliste ettevõtete kui ka avaliku sektori organisatsioonide hulgas on muutnud PwC oma ala juhtivaks ettevõtteks. (PwC Eesti 2017)

Ernst&Young ehk EY audiitorfirma tekkis samuti ühinemise teel. 1989. aastal ühinesid omavahel Ernst & Whinney ja Arthur Young. Täna on EY rahvusvaheline audiitorfirma, mis annab tööd rohkem kui 190 000 töötajale enam kui 150 riigis ning mis teenis 2014. aastal tulu 27,4 millionit dollarit. EY põhiväärtusteks on ühtsus,

respekt, tiimitöö, entusiasm ja motivatsioon. Lisaks eelnimetatule väärtustab audiitorfirma kõrgelt ka teadmiste ja oskuste arendamist, pakkudes professionaalseid koolitusi ja programme. EY pakub audiitorteenuseid, nõustamise, maksu ja muid erialaga seonduvaid teenuseid. (Big4 Accounting... 2017) EY on tegutsenud Baltikumis 25 tegevusaastat ning on tõusnud regiooni suurimaks ärikonsultatsiooniettevõtteks. EY Eesti kontoris töötab üle 110 kogenud spetsialisti ja Baltikumi meeskonnas on üle 600 kogenud spetsialisti. (Ernst & Young 2017)

KPMG ehk Klynveld Peat Marwick Goerdeler on samuti rahvusvaheliselt tuntud raamatupidamisfirma, mis pakub auditeerimise, maksude ja nõustamise teenuseid ning lisaks ka intresside ja majandusharude spetsiifilisi teenuseid. KPMG pakub tööd 162 000 töötajale 155 riigis üle maailma. 2014. aastal teenis KPMG tulu 24,8 millionit dollarit. KPMG rajati 1987. aastal Peat Marwick International ja Klynveld Main Goerdeler ühinemise teel. KPMG väärtuste hulka kuuluvad inimesed ja teenuste kvaliteet. (Big4 Accounting... 2017) KPMG oli 1992. aastal Eestis esimene suurtest rahvusvahelistest ärinõustamisetevõtetest, kes ukse avas. Tänapäevaks on KPMG Eestil 25 aastat kogemust. KPMG Eesti pakub auditi, maksu, juhtimise ja riskinõustamise, tehingute nõustamise ja raamatupidamise teenuseid ning annab tööd ligi 100-le kogenud spetsialistile. (KPMG 2017)

Kõigil neljal audiitorfirmal on aastatepikkused kogemused ja teadmised oma valdkonnas, kuid nende eeliseks on ka see, et vajadusel saavad nad nõu või abi küsida teiste riikide filiaalidelt kogu maailmas.

Eesti audiitorkogu moodustavad kõik Eestis tegutsemisõigust omavad vandeaudiitorid, keda on enam kui 350. Audiitorettevõtteid on Eestis üle 150. Perioodil juuli 2015 – juuni 2016 moodustas keskmiste ja väikeste audiitorettevõtete turuosa 48%, viie suurima audiitorettevõtte turuosa aga 52% (Eesti audiitorteenuste... 2017). Võrdlemaks BIG4 audiitorettevõtteid teiste Eestis tegutsevate audiitorettevõtetega on autor välja toonud audiitorettevõtteid, kes on käesoleva bakalaureusetöö analüüsitava aruannete audiitoriteks (lisaks BIG4 audiitorfirmadele).

Audiitorbüroo RKT asutati aastal 1999 PricewaterhouseCoopers ja KPMG töötajate poolt eesmärgiga pakkuda kvaliteetset ja kaasaegset audiitorteenust. Audiitorbüroo

RKT auditeerib ja nõustab ligi 200 äriühingut aastas, suurettevõtetest väikefirmadeni. Aastatega on suurenenud ka klientide hulk avalikust sektorist. Ettevõtte pakutavateks teenusteks on audiitorkontroll, sisekontroll, Euroopa Liidu projektide auditeerimine, tehingute nõustamine, aktsiate ja ettevõtete väärtuste hindamine, maksukonsultatsioonid, muud ärikonsultatsioonid, samuti mitterahalise sissemakse hindamise kontroll. (Audiitorbüroo RKT 2014)

AVL Audiitorteenuste OÜ on 1996. aastal loodud Eestis registreeritud äriühing, millel on kaks omanikku. Juhtimist korraldab üheliikmeline juhatus. Teenustena pakub AVL Audiitorteenused OÜ majandusaasta aruande auditeerimist, aastaaruande läbivaatamist, kapitali mitterahaliste sissemaksete kontrolli, konsolideeritud aruannete auditit, (rahvusvaheliste) kontsernide aruandluse auditit, kontserni välisettevõtete aruandluse transformatsiooni ja siseauditit. (AVL Audiitorteenuste OÜ 2010)

Grant Thornton Baltic OÜ on asutatud 1992. aastal, seega sarnaselt BIG4 audiitorettevõtetele on sellel tegutsemisaastaid 25. Tegemist on Baltikumis tegutseva ja auditeerimise, raamatupidamise ning maksu-, õigus-, finants- ja ärinõustamisteenuseid pakkuva ettevõttega. Ettevõttes on 16 omanikku ja 200 kogenud spetsialisti, kes pakuvad täisteenuseid enam kui 2600 kliendile. Grant Thornton on maailma kuue suurima auditeerimis-, maksu- ja ärinõustamistettevõtte hulka kuuluv ettevõtte – seega on antud ettevõttel olemas oskused aitamaks kliente kõikidel turgudel ja tegevusvaldkondades nii Baltimaades kui ka mujal. (Grant Thornton 2016)

OÜ Kann & Smirnov Audiitorid, asutatud 1999. aastal, pakub audiitorteenuseid väiksematele ja keskmise suurusega ettevõtetele. Ettevõtte koosneb kahest liikmest. Teenustena pakub OÜ Kann & Smirnov aastaaruande auditit ja ülevaatust. (Kann & Smirnov Audiitorid OÜ)

Antud bakalaureusetöö vabatahtlikult auditeeritud ettevõtete audiitoriteks osutusid BIG4 audiitorid.

On näha, et igal BIG4 ettevõttel on väljakujunenud väärtused ja tavad ning aastatepikkused kogemused, mis panevad aluse nende praegusele edule ja saavutatud tulemustele konkurentide kõrval. Võrreldes BIG4 audiitorettevõtteid teiste Eestis

tegutsevate audiitorettevõtetega võib öelda, et erinevus pakutavate teenuste osas ei ole kuigi suur: teenused on üldjuhul samad, klientideks on nii suuremad kui ka väiksemad Eestis tegutsevad ettevõtted. Peamine erinevus esineb ettevõttes tegutsevates inimeste arvus. Kui BIG4 audiitorbüroodes varieerus töötajate arv 100-200 vahel, siis teised Eestis tegutsevad audiitorettevõtted on nii kaheliikmelised äriühingud, kui ka 100-200 töötajale tööd pakkuvad ettevõtted.

2.3. Majandusaasta aruannete kvaliteedi ja auditeeritavuse seose analüüs ja järeldused

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada, kas majandusaasta aruande kvaliteet sõltub sellest, kas tegemist on auditeeritud aruandega või mitte auditeeritud aruandega. Juhul kui tegemist on auditeeritud aruandega soovis autor teada saada, kas saab väita, et BIG4 audiitorfirmade poolt auditeeritud aruanded on kvaliteetsemad kui mitte BIG4 poolt auditeeritud aruanded või olulisi erinevusi ei esine.

Autor analüüsis oma töös süviti raamatupidamise aastaaruandeid. Ettevõtete tegevusaruandeid hindas autor vaatluse põhjal ja kontrollis, kas need on vastavuses raamatupidamise seaduse § 24-ga. „Tegevusaruandes antakse ülevaade raamatupidamiskohustuslase tegevusest ja asjaoludest, millel on määrav tähtsus raamatupidamiskohustuslase finantsseisundi ja majandustegevuse hindamisel, olulistest sündmustest majandusaastal ning eeldatavatest arengusuundadest järgmisel majandusaastal“ (Raamatupidamise seadus 2002; §24).

Autor jagas ettevõtted nelja gruppi - BIG4 poolt auditeeritud, mitte BIG4 poolt auditeeritud, vabatahtlikult auditeeritud ja mitte auditeeritud ettevõtted – ning vaatles nende tegevusaruandeid. Kõikide gruppide ja ettevõtete puhul vaadeldakse, kas tegevusaruannete sisu kohta avaldatud informatsioon vastab seadusandluse nõuetele ning kas kogu nõutud informatsioon on avalikustatud.

Tabelis 3 on autor välja toonud ettevõtete tegevusaruannete vastavuse seadusandlusele gruppide lõikes ning hindab vastavust skaalal „üldiselt jah“ ja „ei“. „Üldiselt jah“ tähendab seda, et tegevusaruandes on suurem osa nõutud informatsioonist avalikustatud,

kuid esineb ka puudusi. Aruannete lõikes on puudused erinevad, kuid olulisemateks puudusteks võib lugeda järgnevat:

- pole välja toodud informatsiooni ettevõtte ajaloo ja arengu kohta;
- pole selgelt sõnastatud ettevõtte põhiväärtusi, missiooni, visiooni, strateegiaid;
- puudub informatsioon konkurentsieeliste ja makromajanduslike mõjude kohta.

Eelmainitud informatsioon on oluline just aruannete kasutajatele majandus- ja finantsotsuste langetamiseks.

Märgatavalt erineb mitteauditeeritud ja auditeeritud tegevusaruannete kvaliteet. Nimelt koosnes kahe mitteauditeeritud ettevõtete gruppi kuuluva ettevõtte tegevusaruanne vaid kahest-kolmest lausest ning enamus nõutud informatsioonist oli puudu. Seega hindas autor neid aruandeid seadusega mitte vastavuses olevateks.

Tabel 3. Tegevusaruanne

Ettevõtte grupp/ vastavus seadusele	BIG4	Mitte BIG4	Vabatahtlikult auditeeritud	Mitte auditeeritud
Tegevusaruanne	Üldiselt jah	Üldiselt jah	Üldiselt jah	Ei

Allikas: autori koostatud.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgist lähtudes võib öelda, et auditeeritud ettevõtete tegevusaruanded on kvaliteetsemad, kuna on üldiselt vastavuses seadusandlusega ning mitteauditeeritud tegevusaruanded antud bakalaureusetöö kontekstis kvaliteetseks ei kvalifitseeru.

Alapeatükis 2.1 on välja toodud, et raamatupidamise aastaaruannete hindamine põhineb antud töös viiel suuremal kriteeriumil, mis omakorda jagunevad alamkriteeriumiteks. Täpsem kriteeriumide loetelu on toodud lisas 1. Autor hindas aruandeid kriteeriumide lõikes ja uuris, kui palju punkte said erinevate ettevõtete aruanded nende kriteeriumide raames ning kuidas tulemused varieerusid tunnuste lõikes: auditeeritud, mitteauditeeritud, vabatahtlikult auditeeritud, auditeeritud BIG4 poolt või auditeeritud teiste Eestis tegutsevate ettevõtete poolt. Kuna kõik kriteeriumid on vastavuses Eesti seadusandlusega, võib väita, et mida rohkem punkte saab aruanne iga kriteeriumi eest, seda rohkem on see vastavuses seadusega ning seda kvaliteetsem see on. Antud

alapeatükis välja toodud tabelid on koostatud auditeeritavusest lähtudes ning punktisummad on leitud aritmeetilise keskmise teel. Täielik tabel detailsete tulemustega kriteeriumide lõikes asub lisades (vaata lisa 1).

Esimeseks hindamiskriteeriumiks oli üldinfo avalikustamine. Antud kriteeriumi puhul märkimisväärseid erinevusi aruannetes ei esinenud. Maksimaalse tulemusega - 45 punkti – sai hinnata 11-t ettevõtet 12-st. Üks ettevõtte sai hindamisel 42 punkti. Tegemist oli ettevõttega, mis ei olnud auditeeritud ja põhjuseks, miks antud ettevõtte punkte kaotas oli see, et lisades oli välja toodud ainult tööjõukulude lisa. Tegemist oli küll väikese ettevõttega, mis pakkus raamatupidamise teenust, kuid lisades oleks pidanud olema välja toodud põhjaruannetes kajastatud informatsiooni selgitavad lisad. Seega, antud juhul ei ole see nõue ettevõtte poolt täidetud ja ettevõttele antud hinnang on madalam kui teistel ettevõtetel, millel olid kõik nõutud lisad olemas. Lisaks tuleb välja tuua, et ettevõtte sai selle alamkriteeriumi eest kaks punkti (vaata lisa 1), mis antud bakalaureusetöös klassifitseerub olulises osas seadusega sätestatud nõuetega mitte vastavuses olevaks, mis tähendab, et aruannet ei saa antud kriteeriumi suhtes pidada kvaliteetseks. Autor keskendub oma töös aga sellele, kas aruanne kui tervik on olulises osas vastavuses seadusega.

Võttes kokku esimese kriteeriumi analüüsitulemuse võib öelda, et esimese kriteeriumi - üldinfo avalikustamine – osas on auditeeritud aruanded (nii BIG4 kui mitte BIG4 poolt auditeeritud) kvaliteetsemad kui mitteauditeeritud aruanded, sest auditeeritud aruanded said kõik maksimumpunktid antud kriteeriumi nõuete täidetuse eest. (vaata tabel 4).

Informatsiooni esitusviisi kriteeriumi puhul oli kaks ettevõtet, kelle punktisumma oli maksimaalsest võimalikust väiksem. Maksimum punktisummaks oli 20. Mõlema ettevõtte puhul, kes said vähem punkte (18 ja 19 punkti), oli tegemist mitte BIG4 poolt auditeeritud aruandega. Vähem saadud punktide põhjuseks oli see, et mõlema ettevõtte tegevusaruande kujundus/formaat oli teistsugune võrreldes ülejäänud aruandega. Seaduses on aga sätestatud nõue, et aruannet peab läbima ühtne stiil/kujundus (Raamatupidamise seadud 2002). Hinnates informatsiooni esitusviisi kriteeriumi tulemuse aruannete auditeeritavuse tunnuste lõikes, võib öelda, et esineb väikeseid erinevusi aruannete vahel ning aruanded, mis on auditeeritud BIG4 adiitorbüroode poolt, on kvaliteetsemad, kui teiste Eestis tegutsevate audiitorettevõtete poolt

auditeeritud aruanded. Samas tuleb tähelepanu pöörata ka sellele, et vabatahtlikult auditeeritud ja mitte auditeeritud aruanded said samuti maksimumpunktid (vaata tabel 4).

Tabel 4. Üldinfo avalikustamine, informatsiooni esitusviis ja sissejuhatav osa

Kriteerium/ettevõtete hinnangud	BIG4	Mitte BIG4	Vabatahtlikult auditeeritud	Mitte auditeeritud
1.Üldinfo	45	45	45	43,5
2.Üldine hinnang informatsiooni esitusviisile	20	19,25	20	20
3. Sissejuhatav osa	14,5	14	13,5	14,5

Allikas: autori koostatud.

Aruande sissejuhatavas osas ehk tiitellehe õigesti kajastamisel ja vormistamisel oli võimalik saada 15 punkti (vaata lisa 1). Kolm ettevõtet said antud kriteeriumi juures maksimumpunktid. Kahe ettevõtte puhul oli tegemist BIG4 poolt auditeeritud aruandega, üks aruanne oli aga mitte auditeeritud. Kaheksa ettevõtet sai 14 punkti (kaks BIG4 poolt auditeeritud, neli neist mitte BIG4 poolt auditeeritud, üks vabatahtlikult ja üks üldse mitte auditeeritud) ja üks ettevõtte 13 punkti (vabatahtlikult auditeeritud). Ettevõtete puhul, mis said 14 punkti, oli põhjuseks see, et tiitellehel, kus oli välja toodud rida maja numbri jaoks, ei olnud majanumbrit märgitud. Sellisel juhul tuleks see rida ära kustutada, kuna seadusega on ette nähtud, et tuleb kajastada vaid oluline informatsioon, lisaks ei jäta see ka visuaalselt head muljet. Ettevõtte, kes sai 13 punkti, oli samamoodi toonud välja rea maja numbri jaoks, kuid majanumbrit ennast välja polnud toonud. Lisaks kaotas antud ettevõtte punkte ka vandeaudiitori aruande kajastamisel, kuna sisukorras puudus eraldi ette nähtud lehekülg. Seadusega on aga nõutud, et vandeaudiitori aruandele peab olema aastaaruandes ette nähtud eraldi lehekülg (Raamatupidamise seadus 2002). Seega võib öelda, et antud kriteeriumi puhul olid kõige rohkem seadusega vastavuses ja seega kõige kvaliteetsemad BIG4 poolt auditeeritud ja üldse mitte auditeeritud aruanded, järgnesid teiste Eestis tegutsevate audiitorfirmade poolt auditeeritud aruanded ja seejärel vabatahtlikult auditeeritud aruanded (vaata tabel 4).

Tabel 5. Põhiaruanded

Kriteerium/ettevõtete hinnangud	BIG4	Mitte BIG4	Vabatahtlikult auditeeritud	Mitte auditeeritud
4. Põhiaruanded	15	15	15	14
4.1 Bilanss	15	15	15	15
4.2 Kasumiaruanne	15	15	15	15
4.3 Rahavoogude aruanne	9	10	10	10
4.4 Omakapitali muutuste aruanne	15	14,5	15	14

Allikas: autori koostatud.

Põhiaruannete kajastamise kriteeriumi all said 12-st ettevõttest 11 maksimumpunktid ehk 15 punkti (vaata lisa 1). Põhiaruannete puhul on oluline, et aastaarvud aruannetes on õiged ja õigesti kajastatud, vajalikud viited lisadele on märgitud ja et bilansi aktiva ja passiva võrduks ning kasum omakapitali muutuste aruandes, kasumiaruandes ja bilansis võrduks. Üks mitteauditeeritud ettevõtte sai siin 13 punkti seetõttu, et lisasid polnud välja toodud ja seega polnud ka viiteid. Tegemist oli küll väikese ettevõttega, kuid siiski peavad põhiaruandeid selgitavad lisad olema esitatud. Kuna antud kriteeriumi puhul sai teistest vähem punkte vaid mitteauditeeritud aruanne, siis võib öelda, et auditeeritud aruanded on antud bakalaureusetöös käsitletuna seadusega olulises osas vastavuses ning seega ka kvaliteetsed nendes avalikustatava informatsiooni poolest (vaata tabel 5).

Bilansi ja kasumiaruande informatsiooni kajastamisel ei eksinud ükski ettevõtte (vaata tabel 5). Bilanss ja kasumiaruanne vastasid ülesehituse poolest seadusega ette nähtud nõudmistele. Üheski ettevõttes ei toimunud arvestusmeetodite muudatusi, mistõttu ei olnud vaja näitajaid ümber arvutada. Lisaks ei esinenud üheski aruandes nulliridu ega veerge ning samuti ei esinenud tühje lahtreid. Aruandeaastal võib kajastada nullväärtusega kirjet sel juhul, kui eelneval majandusaastal oli sel kirjel nullist erinev väärtus. Seega võib öelda, et antud kriteeriumid on kõikide ettevõtete puhul kajastatud olulises osas vastavuses seadusega.

Rahavoogude aruande puhul on oluline, et lisades oleks esitatud rahavoogude aruande oluliste kirjete selgitused ning ei esineks nulliridu ega veerge. Võimalik oli saada maksimaalselt 10 punkti. 12-st ettevõttest sai 10 punkti 11 ettevõtet, üks ettevõtte sai kuus punkti. Põhjuseks oli see, et rahavoogude aruandes ei esinenud mitte ühtegi viidet põhiaruandeid selgitavatele lisadele. Jällegi tuleb välja tuua, et ettevõtte sai vastava alamkriteeriumi eest ainult ühe punkti, kuna seadusega sätestatud nõuded ei olnud

täidetud. Tegemist oli väiksema ettevõttega, mis oli auditeeritud BIG4 audiitorbüroo poolt. Antud kriteeriumi puhul on seega mitteauditeeritud ettevõtete, vabatahtlikult auditeeritud ettevõtete ja mitte BIG4 poolt auditeeritud ettevõtete aruanded kvaliteetsemad kui BIG4 poolt auditeeritud aruanded (vaata tabel 5). Autori arvates on see väga huvitav, et antud ettevõtte aruande puhul puudusid viited rahavoogude aruandes täielikult. Üks asi, mida aruande auditeerimise käigus väga jälgitakse, ongi see, et viitamine oleks korrektne.

Omakapitali muutuste aruande informatsiooni kajastamisel sai kaheksa ettevõtet maksimumpunktid ehk 15 punkti, ülejäänud neli ettevõtet said 14 punkti. Põhjuseks oli see, et aruandesse oli jäetud tühjad lahtrid. Autor on oma töökogemuse käigus aruandeid kontrollides õppinud, et tühje lahtrid ei tohi olla ning need tuleb asendada nullidega. Ettevõtete, kes said 14 punkti, alla kuulusid kaks mitte BIG4 poolt auditeeritud aruannet ja kaks mitteauditeeritud aruannet. Seega antud kriteeriumi lõikes olid auditeeritud aruanded kvaliteetsemad kui mitteauditeeritud aruanded ning BIG4 poolt auditeeritud aruanded kvaliteetsemad kui mitte BIG4 poolt auditeeritud aruanded (vaata tabel 5).

Majandusaasta aruande lisadele on seadusega sätestatud mitmeid erinevaid nõudeid, mis peavad olema täidetud. Üldised nõudmised on järgmised: lisades peavad olema arvnäitajad toodud nii aruandeaasta kui ka sellele eelneva majandusaasta kohta, lisad peavad vastama viidatud põhjaruannetele ning lisade vahel peab olema kasutatud ristviitamist, kui on tegemist ühe ja sama tehinguga. Maksimumpunktid ehk 15 punkti sai kaks ettevõtet, samuti üks ettevõte, mille aruannet ei ole auditeeritud ja ettevõte, mille aruanne kuulub vabatahtlikult auditeeritud ettevõtete alla (vaata lisa 1). 14 punkti sai neli ettevõtet (nii BIG4 kui ka mitte BIG4 poolt auditeeritud), 12 punkti üks ettevõte (vabatahtlikult auditeeritud) ning 11 punkti viis ettevõtet (BIG4, mitte BIG4 poolt auditeeritud ja mitteauditeeritud ettevõtete aruanded). Punkte kaotati, kuna ei oldud kasutatud ristviitamist. Ristviitamine on aga oluline, et aruande kasutaja saaks aru, millised lisad ja kirjed on omavahel seotud. Antud tulemus on väga huvitav, kuna punktisummad on nii erinevad ettevõtete ja aruannete auditeeritavuse tunnuste lõikes. Kõige rohkem said punkte vabatahtlikult auditeeritud aruanded, seejärel BIG4 poolt auditeeritud aruanded, mitte üldse auditeeritud ja alles siis teiste Eestis tegutsevate

audiitorettevõtete poolt auditeeritud aruanded (vaata tabel 6).

Arvestuspõhimõtete kajastamisel oli võimalik saada 30 punkti. Ainult üks ettevõtte sai vähem kui 30 punkti. Tegemist oli mitteauditeeritud ettevõttega, mis sai 14 punkti. Põhjuseks oli see, et antud ettevõtte avalikustatud informatsioon arvestuspõhimõtete kohta koosnes ainult ühest lausest. Selles lauses oli välja toodud, mis seadusandlusega vastavuses on antud aruanne koostatud. Ühest lausest aga ei piisa. Et aruanne kajastaks olulist informatsiooni ja oleks usaldusväärne, siis tuleb ka põhiinformatsioon arvestusmeetodite puhul välja tuua, näiteks üldpõhimõtted, raha ja raha ekvivalentide arvestamise ja esitamise põhimõtted jms. Seega antud juhul võib öelda, et auditeeritud aruanded olid üldiselt rohkem seadusega vastavuses ja seega kvaliteetsemad kui mitteauditeeritud aruanded (vaata tabel 6).

Tabel 6. Aastaruande lisad

Kriteerium/ettevõtete hinnangud	BIG4	Mitte BIG4	Vabatahtlikult auditeeritud	Mitte auditeeritud
5. Aastaruandelisad, nõuded lisadele	13,25	11,75	13,5	13
5.1 Arvestus-põhimõtted	30	30	30	22
5.2 Maksud	5	5	5	3
5.3 Varud	10	10	10	10
5.4 Materiaalne ja immateriaalne põhivara	15	15	15	15
5.5 Kapitali- ja kasutusrent	5	5	5	5
5.6 Tingimuslik tulumaksu kohustus ja tulumaksu kulu	5	5	5	3
5.7 Omakapital	5	5	5	5
5.8 Müügitulu	5	5	5	5
5.9 Tehingud seotud osapooltega	5	5	5	5
5.10 Bilansijärgsed sündmused	10	10	10	10

Allikas: autori koostatud.

Maksude kajastamise puhul oli tulemus sarnane. 11 ettevõtte aruanded said kõik viis punkti ja üks mitteauditeeritud aruanne sai ühe punkti. Jällegi oli põhjus selles, et aruandes ei ole infot välja toodud. Seega antud kriteeriumi puhul võib öelda, et auditeeritud aruanded on olulises osas vastavuses seadusega ning kvaliteetsemad kui mitte auditeeritud aruanded (vaata tabel 6).

Varude osas olid kõik ettevõtted välja toonud kogu vajaliku informatsiooni. Sama kehtib ka materiaalse ja immateriaalse põhivara kohta ning kapitali- ja kasutusrendi kohta (vaata tabel 6). Tingimusliku tulumaksukohustuse ja tulumaksukulu puhul jällegi said 11 ettevõtet maksimum ehk viis punkti ja üks ettevõtte, mille aruannet ei ole auditeeritud, ühe punkti (vaata lisa 1). Põhjuseks on see, et lisades ei ole vastavat informatsiooni välja toodud.

Kõikides aruannetes oli avaldatud täielik informatsioon omakapitali, müügitulu, seotud osapoolte ja bilansijärgsete sündmuste kohta (vaata tabel 6). Müügitulu puhul peab olema avalikustatud informatsioon tegevusalade ja geograafiliste piirkondade lõikes. Seotud osapooltega tuleb tuua välja tehtud tehingud, nt teenuste ost-müük, nõuded ja kohustused. Bilansijärgsed sündmused tuleb avalikustada, kuna neil võib olla oluline mõju järgmiste perioodide finantsnäitajatele. See on oluline, et aruande kasutajad saaksid potentsiaalsete mõjudega õigeaegselt arvestada. Eelmainitud kriteeriumide puhul võib öelda, et ettevõtted on suuremas osas informatsiooni õigesti ja õiglaselt kajastanud. Samas oli siiski osa informatsiooni mitteauditeeritud aruande puhul puudu, mis viib järelduseni, et auditeeritud aruanded on antud kriteeriumi mõistes mõnevõrra kvaliteetsemad.

Tabel 7 võtab kokku tulemused lähtudes auditeeritavuse tunnustest. Selleks võttis autor kokku iga grupi (BIG4, mitte BIG4, vabatahtlikult ja mitteauditeeritud) keskmise tulemuse ja uuris, kuidas kujunevad lõplikud tulemused auditeeritavusest lähtudes (vaata tabel 7).

Tabelist on näha, et kõige rohkem punkte said vabatahtlikult auditeeritud aruanded, peaaegu sama palju punkte said BIG4 poolt auditeeritud aruanded, järgmisena mitte BIG4 poolt auditeeritud aruanded ja kõige vähem punkte said mitteauditeeritud aruanded. Erinevus auditeeritud aruannete vahel on üsnagi väike ning vaadates, mis olid aruannetes tehtud vead, võib öelda, et aruanded on olulises osas vastavuses seadusega, kajastavad aruande kasutaja jaoks õiget ja õiglast informatsiooni ning seega on antud info kvaliteetne.

Tabel 7. Kokku tulemused auditeeritavuse tunnustest lähtudes (sulgudes maksimaalne võimalik tulemus)

Kriteerium/ettevõtete hinnangud	BIG4	Mitte BIG4	Vabatahtlikult auditeeritud	Mitte auditeeritud
1.Üldinfo (45)	45	45	45	43,5
2.Üldine hinnang informatsiooni esitusviisile (20)	20	19,25	20	20
3. Sissejuhatav osa (15)	14,5	14	13,5	14,5
4. Põhiaruanded (15)	15	15	15	14
4.1 Bilanss (15)	15	15	15	15
4.2 Kasumiaruanne (15)	15	15	15	15
4.3 Rahavoogude aruanne (10)	9	10	10	10
4.4 Omakapitali muutuste aruanne (15)	15	14,5	15	14
5. Aastaruandelisad, nõuded lisadele (15)	13,25	11,75	13,5	13
5.1 Arvestus-põhimõtted (30)	30	30	30	22
5.2 Maksud (5)	5	5	5	3
5.3 Varud (10)	10	10	10	10
5.4 Materiaalne ja immateriaalne põhivara (15)	15	15	15	15
5.5 Kapitali- ja kasutusrent (5)	5	5	5	5
5.6 Tingimuslik tulumaksu kohustus ja tulumaksu kulu (5)	5	5	5	3
5.7 Omakapital (5)	5	5	5	5
5.8 Müügitulu (5)	5	5	5	5
5.9 Tehingud seotud osapooltega (5)	5	5	5	5
5.10 Bilansijärgsed sündmused (10)	10	10	10	10
Kokku	256,75	254,5	257	242

Allikas: autori koostatud.

Mitte auditeeritud aruanded said auditeeritud aruannetest üle 10 punkti vähem punkte (vaata tabel 7). Antud ettevõtted on küll väikesed ja ei ole auditikohustuslased, kuid nende aruannete põhinõudmised peaksid siiski olema täidetud. Nende ettevõtete aruandeid, mis said kriteeriumide lõikes üks või kaks punkti, autor eraldi analüüsima ei hakka, kuna oma kogemusest võib autor öelda, et need puudujäägid ei ole niisuguse iseloomuga, et mõjutaksid audiitori järelootsuse andmist. Lähtudes antud bakalaureusetöö eesmärgist, saab siiski öelda, et selline puudustega aruanne ei ole

täielikult vastavuses seadusega ning on seetõttu vähem kvaliteetsem. Nagu eelpool mainitud, ei hinda audiitorid avalikustatud aruannet 100%-liselt, mistõttu võibki öelda, et suures pildis on aruanded olulises osas vastavuses seadusega.

Majandusaasta aruanne on kui ettevõtte nägu, mistõttu on ettevõtte omanikele oluline, et see kajastaks õiglast ja olulist informatsiooni selle kasutajatele. Lisaks on ka aruannete kasutajate jaoks oluline, et aruandes kajastuv informatsioon oleks usaldusväärne ja kvaliteetne.

Käesoleva bakalaureusetöö analüüsi tulemusena võib öelda, et oluliselt ei ole määravat tähtsust sellel, kes on audiitoriks ehk aruande kvaliteeti ei mõjuta niivõrd see, kes on aruande auditeerinud kui see, kas aruanne on üldse auditeeritud. Antud analüüs on läbi viidud 12 ettevõtte aruande põhjal, mis ei peegelda aruannete kvaliteedi täit pilti, kuid autor usub, et see annab hea ülevaate aspektidest, mis ja kuidas võivad mõjutada aruande kvaliteeti. Ettevõtetele, kes soovivad tekitada potentsiaalsetes investorites ja teistes aruannete kasutajates usaldust, tagamaks neile kvaliteetset informatsiooni, on autori soovitus lasta oma aruanne auditeerida või vähemalt üle vaadata asjatundjal, sõltumata sellest, kas ettevõtte on seaduse ees auditikohustuslane või mitte. Auditeeritavus tagab aruande vastavuse seadusega olulises osas, mis tähendab, et pettuse risk on väiksem. Seega lähtudes eesmärgist, kas aruannete kvaliteeti mõjutab asjaolu, kas aruanne on auditeeritud või mitte, järeldab autor, et auditeeritavus mõjutab märgatavalt aruande kvaliteeti, küll aga ei oma niivõrd tähtsust see, kas on audiitoriks BIG4 või väiksema firma audiitor.

~

KOKKUVÕTE

Igal raamatupidamiskohustuslasel tuleb majandusaasta lõpus esitada majandusaasta aruanne. Majandusaasta aruanne peab olema kooskõlas seaduses sätestatud nõuetega. Majandusaasta aruanne koosneb raamatupidamise aastaaruandest ja tegevusaruandest. Raamatupidamise aastaaruanne koosneb põhjaruannetest, milleks on bilanss, kasumiaruanne, omakapitali muutuste aruanne, rahavoogude aruanne ja lisadest. Majandusaasta aruanne annab informatsiooni selle kasutajatele ettevõtte majandustegevuse ja finantsseisundi kohta. Aruande kasutajateks on nii ettevõttesisesed kasutajad, kelleks on tegevjuhid ja muud otsuselangetajad kui ka ettevõttevälised aruande kasutajad, kelleks on potentsiaalsed investorid, kreditorid, hankijad jt. Kuna aruande kasutajad langetavad otsuseid avalikustatud informatsiooni põhjal, on väga oluline, et tegemist oleks kvaliteetse aruandega.

Majandusaasta aruanne on kvaliteetne, kui see on võrreldav eelmise majandusaasta näitajatega, väärtust pakkuv ja vastab aruande kasutaja ootustele, tagades sellega kasutaja rahulolu. Kvaliteeti on aga väga raske määrata, kuna aruande kvaliteedi tajumine varieerub aruande osade ja kasutaja gruppide lõikes. Audiitor on kutsetunnistusega isik, kes kontrollib aruandes ettevõtte avalikustatud finantsinformatsiooni vastavust seadusandlusele ning annab hinnangu usaldusväärsuse ja tõlevastavuse kohta järelotsuse näol.

Majandusaasta aruande, kvaliteedi ja audiitori vahel on eeldatavalt selge seos. Seadusega vastavuses olev aruanne on kvaliteetne; samuti on kvaliteetne aruanne, mis on võrreldav, väärtust pakkuv ja vastavuses kirjeldusele. Audiitori järelotsus annab lisakinnitust aruande kvaliteedi kohta.

Antud bakalaureusetööd soovis autor selgusele jõuda, millest sõltub majandusaasta aruande kvaliteet ning kuidas mõjutab seda auditeeritavus. Autor hindas 12 erineva suurusega ettevõtte aruannete vastavust seadusandluses sätestatud nõuetele. Kaheksa

aruannet olid auditeeritud, kaks vahatahtlikult auditeeritud ja kaks mitte auditeeritud. Auditeeritud aruanded jagunesid omakorda BIG4 poolt auditeeritud ja teiste Eestis tegutsevate audiitorettevõtete poolt auditeeritud aruanneteks.

Autor hindas aruannete vastavust seadusele 5-palli süsteemis kriteeriumide lõikes, mis olid koostatud seadusandlusele põhinedes. Hinne 5 vastas täielikult seadusega vastavuses olemisele ja hinne 1 seadusega mitte kooskõlas olemisele. Analüüsi tulemusena sai autor aru, et põhimõtteliselt oleks võinud skaala koostada ka 2-palli süsteemis, kus 2 tähendab, seadusega vastavuses olemist ja 1 seadusega mittevastavuses olemist. Mitme kriteeriumi puhul said ettevõtete aruanded maksimumtulemused, mis tähendab, et olulist varieeruvust välja ei tulnud. Algselt valis autor 5-palli süsteemi seetõttu, et audiitorite vaatenurgast lähtudes ei hinnata aruannete vastavust seadusele kunagi 100%-liselt. Antud töö tulemusena aga selgus, et ka 2-palli süsteem oleks olnud järelduste tegemiseks piisav. Samas võib suurema arvu ettevõtete aruannete hindamisel hinnete varieeruvus paremini välja tulla. Autor usub, et antud bakalaureusetöö peegeldab seda, mis mõjutab ja millest võib sõltuda aruande kvaliteet, kuid saamaks reaalsusega vastavuses olevaid tulemusi oleks edaspidi vaja analüüsida suuremat arvu aruandeid.

Analüüsi tulemusena tuli välja, et ei ole vahet, milline audiitorettevõtte on aruande auditeerinud, küll aga loeb, kas aruanne on üldse auditeeritud või mitte. Autori poolt läbiviidud analüüsis said kõige vähem punkte mitteauditeeritud aruanded. Sageli oli neis esitatud informatsioon puudulik, esinesid vormistusvead, nt tegevusaruande formaat oli erinev raamatupidamise aastaaruandest, samuti esines tühje lahtreid, mis peaksid olema asendatud nullidega ning viitamine oli ebakorrekne. Sellised vead langetavad aruande kvaliteeti ja usaldusväärsust aruannete kasutajate jaoks. Autori arvates oli huvitavaks tulemuseks see, et kõige rohkem punkte said vabatahtlikult auditeeritud aruanded.

Seega saab öelda, et uurimiseesmärgi tulemusena selgus, et majandusaasta aruannete kvaliteet sõltub olulisel määral sellest, kas aruanne on auditeeritud või mitte. Auditeeritud aastaaruanded on kvaliteetsemad kui mitteauditeeritud aruanded. Samas aga ei ole olulist tähtsust sellel, milline ettevõtte on audiitor. Antud bakalaureusetöö uuringu tulemuste põhjal selgus, et BIG4 poolt auditeeritud aastaaruanded on mõnevõrra kvaliteetsemad kui teiste Eestis tegutsevate audiitorettevõtete poolt

auditeeritud aruanded.

Majandusaasta aruanne on kui ettevõtte nägu. Selle põhjal langetavad potentsiaalsed investorid ja teised aruande kasutajad finants- ja majandusotsuseid. Tagamaks selle usaldusväärsuse ja kvaliteedi soovitab autor ettevõtetel oma majandusaasta aruandeid auditeerida. Auditeeritavus annab kinnitust ettevõtte juhile ja aruannete kasutajatele, et aruanne on kooskõlas seaduses sätestatud nõuetega ega sisalda pettuseid.

VIIDATUD ALLIKAD

1. Audiitorbüroo RKT. 2014. [<http://www.rktaudit.ee/index.html#top>] 14.04.2017
2. Audiitorkontroll. Eesti.ee. 2016. [https://www.eesti.ee/est/ettevotte_auditeerimine]. 23.03.2016.
3. Audit vs. Accounting. Huston Chronic. 2017.
[<http://smallbusiness.chron.com/audit-vs-accounting-14352.html>]. 22.03.2016.
4. AVL Audiitorteenuste OÜ Auditing & Consulting. 2010.
[<http://www.auditavl.eu/index-1.html>] 14.04.2017
5. Big4 Accounting Firms. AccountingVerse. 2017.
[<http://www.accountingverse.com/articles/big-4-accounting-firms.html>]. 02.04.2016
6. Cambridge Dictionaries. 2017.
[<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/quality>] 6.04.2017
7. Conceptual Framework for Financial reporting. IFRS, 2015, 91 lk.
[http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Conceptual-Framework/Documents/May%202015/ED_CF_MAY%202015.pdf]. 23.04.2017
8. **Cosserat, G.W; Rodda, N.** Modern Auditing, 3rd Edition. 2008. 744 p.
9. Deloitte. 2017. [<https://www2.deloitte.com/ee/et.html>] 14.04.2017
10. **Dicksee, L-E.** Auditing: a practical manual for auditors. London, 1907, 952 p.
11. Eesti audiitorteenuste turg kasvab. Raamatupidaja.ee. 2017.
[<http://www.raamatupidaja.ee/uudised/2016/09/09/eesti-auditorteenuste-turg-kasvab>]14.04.2017
12. Ernst & Young. 2017. [<http://www.ey.com/ee/en/home>] 14.04.2017
13. Grant Thornton. 2016. [<https://www.grantthornton.ee/>] 14.04.2017
14. **Hansen, T.** Finantspettused ja nende avastamine auditeerimise käigus. TÜ Rahanduse ja majandusarvestuse õppetool, 2015, 42 lk. (uurimistöö)

15. IAS 1. Presentation of Financial Statements (muudetud 2007).
[http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/arc/ias1_annex_en.pdf]
5.04.2017
16. **Kallas, K.** Finantsarvestuse alused. Tallinn, 2002, 336 lk.
17. Kann & Smirnov Audiitorid OÜ. [http://www.pirkan.ee/est_auditeerimine]
14.04.2017
18. KPMG. 2017. [<https://home.kpmg.com/ee/et/home/about.html>] 14.04.2017
19. Kvaliteedi mõiste. Sisekaitse.ee
[http://www.sisekaitse.ee/pol_kvaliteedimudelid/28606/kvaliteedijuhtimise-moisted/kvaliteedi-moiste/] 6.04.2017
20. Majandusaasta aruande koostamise erinevad etapid. Raamatupidamis- ja maksuportaal. [<http://www.rmp.ee/raamatupidamine/raamatupidamine-yldiselt/majandusaasta-aruande-koostamise-erinevad-etapid-2013-06-12>].
14.03.2016
21. Majandusaasta aruanded. Elering.ee. [<http://elering.ee/aastaruanded/>]. 5.04.2017
22. Majandusaasta aruanne. Eesti.ee [https://www.eesti.ee/est/majandusaasta_aruanne].
14.03.2017
23. **Meriniit, M.** Finantsaruannetes esinevate väärkajastuste väljaselgitamine mittetulundusühingute näitel. TÜ ettevõtte majanduse instituut, 2013, 112 lk.
(magistritöö)
24. Oxford Living Dictionaries. 2017.
[<https://en.oxforddictionaries.com/definition/quality>] 6.04.2017
25. PwC Eesti. 2017. [<http://www.pwc.com/ee/et/pwc-eestis.html>] 14.04.2017
26. Raamatupidamise seadus. Vastu võetud Riigikogus 20.11.2002 – Riigi Teataja I osa, 2002, nr. 102, art. 600. [<https://www.riigiteataja.ee/akt/125052012016>]. 14.03.2017
27. Raamatupidamise Toimkonna juhendid (RTJ) 01.01.2013-31.12.2015. RTJ 1 (muudetud 2011) [<http://www.rmp.ee/raamatupidamine/rtj/raamatupidamise-toimkonna-juhendid-rtj-01-01-2013-31-12-2015-2014-05-13>] 5.04.2017
28. Raamatupidamise Toimkonna juhendid (RTJ) alates 01.01.2016. RTJ 1. Raamatupidamis- ja maksuportaal.
[[https://www.riigiteataja.ee/akt/3020/3201/6001/RTJ%201%20Aastaruande%](https://www.riigiteataja.ee/akt/3020/3201/6001/RTJ%201%20Aastaruande%20juhendid-01-01-2016-31-12-2015-2014-05-13)]

20koostamise%20%C3%BCldp%C3%B5him%C3%B5tted%20(2016).pdf#]
17.04.2017

29. Rahvusvahelise auditeerimise standard (Eesti) 200*. Sõltumatu audiitori üldised eesmärgid ja auditi läbiviimine kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti). 2012.

[<https://www.auditorkogu.ee/uploads/Standardid%20kuni%202016/isa200ee.pdf>]
04.04.2017

30. Report to the nations on occupational fraud and abuse. 2012 Global fraud study. [https://www.acfe.com/uploadedFiles/ACFE_Website/Content/rtnn/2012-report-to-nations.pdf]. 5.04.2017.

31. **Van Beest, F., Braam, G., Boelens, S.** Quality of Financial Reporting measuring qualitative characteristics. 2009

32. What is an auditor? E-conomic. 2017. [<https://www.e-conomic.com/accountingsoftware/accounting-words/auditor>]. 22.03.2016.

LISAD

Lisa1. Checklist ehk kvaliteedi tunnuste nimekiri analüüsi läbiviimiseks

Informatsiooni valdkond	Punktid 1-5											
1. Üldinfo	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12
Majandusaasta aruanne koosneb raamatupidamise aastaaruandest ja tegevusaruandest.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Raamatupidamise aastaaruanne koosneb bilansist, kasumiaruandest, rahavoogude aruandest, omakapitali muutuste aruandest ja lisadest.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Raamatupidamise aastaaruandes peab olema selgelt välja toodud aruandeperiood, mille kohta see on koostatud.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Raamatupidamise aastaaruanded koostatakse eesti keeles ja Eesti Vabariigis ametlikult kehtivas vääringus, tuues välja arvnäitajate puhul kasutatud täpsusaste (nt tuhandetes vääringu ühikutes).	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Juhul kui ettevõtte jooksvate tehingute arvestusvaluuta või aruannete esitusvaluuta erineb Eestis ametlikult kehtivast vääringust, avalikustatakse selle põhjendus.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Aastaaruandes esitatakse aruandeaasta ja sellele eelneva majandusaasta aruandenäitajad.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Aruandeaastal nullväärtusega kirje esitatakse ainult siis, kui eelneval aastal oli sellel kirjel nullist erinev väärtus.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Bilansi-, kasumiaruande ja rahavoogude aruande kirjetele ning omakapitali muutuste aruandele lisatakse viited lisadele, milles avaldatakse detailsem informatsioon antud kirjete kohta.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	2	5
Raamatupidamise aruannete koostamisel lähtutakse eeldusest, et raamatupidamiskohustuslane on jätkuvalt tegutsev ning tal ei ole tegevuse lõpetamise kavatsust ega vajadust.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Kokku	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	42	45

2. Üldine hinnang informatsiooni esitusviisile	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12
Aruande ülesehitus on selge ja loogiline.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Aruande keel on arusaadav, s.t., et aruannet läbib ühtne terminoloogia, aruanne on loetav ja mõistetav ka väliste aruande tarbijatele.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Keskendutakse olulisele informatsioonile, ebaolulise informatsiooni vältimine.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Aruannet läbib ühtne kujundus (teksti formaadi kasutamine, tabelid jne) ja struktuur.	5	5	3	5	5	5	5	4	5	5	5	5
Kokku	20	20	18	20	20	20	20	19	20	20	20	20

3. Sissejuhatav osa	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12
Kõik andmed on tiitellehel korrektselt esitatud (informatsioon majandusaasta kohta, kontaktandmed, ettevõtte andmed jne).	4	5	4	4	4	5	4	4	5	4	5	4
Sisukorras esitatud lehekülgede numbrid vastavad aruandes esitatule.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Sõltumatu vandeaudiitori aruande jaoks on aastaaruandes ja sisukorras ette nähtud eraldi lehekülg.	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	5	5
Kokku:	14	15	14	14	14	15	14	14	14	13	15	14

4. Põhiaruanded (bilanss, kasumiaruanne, rahavoogude aruanne ja omakapitali muutuste aruanne)	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12
Aastarvud aruannetes on õiged ja õigesti esitatud (bilansis bilansipäev ja kasumiaruandes majandusaasta).	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Vajalikud viited lisadele on põhjaruannetes märgitud ning korrektsed (vastavad õigele viitele).	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	3	5
Bilansi aktiva ja passiva võrduvad ning kasumiaruande, bilansi ja omakapitali muutuste aruande aruandeaasta kasum võrduvad.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Kokku:	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	13	15

4.1 Bilanss	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12
Bilansiskeem on vastavuses kehtiva raamatupidamise seadusega (RPS lisa 1).	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Näitajate mittevõrreldavuse tõttu ja/või arvestusmeetodite muudatuste tõttu on eelneva aasta näitajad ümber arvutatud ja esitatud korrigeeritud bilanss.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Bilanss ei sisalda nulliridu ega veerge.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Kokku:	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15

4.2 Kasumiaruanne	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12
Kasumiaruande skeem on vastavuses kehtiva raamatupidamise seadusega?	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Näitajate mittevõrreldavuse tõttu ja/või arvestusmeetodite muudatuste tõttu on eelneva aasta näitajad ümber arvutatud ja esitatud korrigeeritud bilanss.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Kasumiaruanne ei sisalda nulliridu ega veerge.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Kokku:	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15

4.3 Rahavoogude aruanne	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12
Lisades on esitatud rahavoogude aruande oluliste kirjete selgitused.	5	5	5	5	1	5	5	5	5	5	5	5
Rahavoogude aruanne ei sisalda nulliridu ega veerge.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Kokku:	10	10	10	10	6	10	10	10	10	10	10	10

[illegible]

5. Aastaaruande lisad, nõuded lisadele	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12
Lisades toodud näitaja puhul on esitatud andmed nii aruandeaasta kui eelneva majandusaasta kohta.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Lisad vastavad viidatud põhiaruannetele.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Lisade vahel on kasutatud ristviitamist, kui tegemist on ühe ja sama tehingu või aruandekirjega.	4	4	1	4	4	1	1	1	5	2	5	1
Kokku	14	14	11	14	14	11	11	11	15	12	15	11

[illegible]

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

5.8 Müügitulu	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12
Aastaaruande lisades avalikustatakse müügitulu analüüs tegevusalade ja geograafiliste piirkondade lõikes (olulisemad riigid, kuhu eksporditakse).	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Kokku	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

5.9 Tehingud seotud osapooltega	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12
Lisades avalikustatakse informatsioon seotud osapoolte ja nendega tehtud tehingute kohta (kaupade/teenuste ost-müük, nõuded, kohustused, vms).	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Kokku	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

5.10 Bilansijärgsed sündmused	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12
Aastaaruande lisades avalikustatakse olulised sündmused pärast bilansipäeva ja nende võimalik mõju järgmiste perioodide finantsnäitajatele.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Pärast bilansipäeva, kuid enne aastaaruande kinnitamist toimunud sündmuste kajastamine aastaaruandes sõltub sellest, kas tegemist on korrigeeriva või mitte-korrigeeriva sündmusega. Korrigeeriv bilansijärgne sündmus on selline sündmus, mis kinnitab bilansipäeval eksisteerinud asjaolusid ja selle mõju kajastatakse lõppenud aasta bilansis ja kasumiaruandes. Mittekorrigeeriv bilansijärgne sündmus on selline sündmus, mis ei anna tunnistust bilansipäeval eksisteerinud asjaoludest ja nende mõju avalikustatakse lisades juhul, kui nad on olulised.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Kokku	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10

Allikas: Autori koostatud

SUMMARY

CONNECTION BETWEEN QUALITY OF ANNUAL REPORTS AND AUDITING

Triinu Hansen

All enterprises in Estonia are accounting entities which means that in the end of their financial year they need to present annual reports. For enterprises, the starting and ending dates of the financial year can be different, but in general one financial year lasts 12 months, it starts with the first day of month and ends with the last day of month.

The annual report consists of accounting and activity reports. The accounting report includes balance sheet, income statement, statement of shareholder equity, cashflow statement and annexes.

The annual reports are used both for internal and external purposes. Internally they are mostly used by company owners or other decisionmakers acting inside the company. External information consumers are mostly potential investors, creditors etc. While the internal users have admission to the important information, the external users usually need to make their decisions based on the information from annual reports. Therefore the quality of the reports is very important and should convince the external users that the information is trustful, right and there are no cases of fraud.

Information is qualitative when it is comparable, offers value ning answers to the needs of its users. Therefore it is important that the information is trustful, right and in accordance with laws and Estonian Accounting Act.

The current bachelor thesis has an objective to research and evaluate connections between quality of annual reports and their auditing. The aim is to find out if the audited annual reports are more qualitative and in concordance with the laws than non-audited

annual reports and if the choice of audit company has an impact on the quality of the final results.

The author has the following research tasks:

- to explain the content of annual reports in general;
- to give an overview of the aspects of quality assessment of annual reports;
- to analyse quality of annual reports from the viewpoints of auditing;
- explain research methodology and choice of sample;
- to compare BIG4 audit-bureaus with other Estonian auditing enterprises;
- to analyse how much do the audits of different audit bureaus impact quality of annual reports.

This thesis consists of two parts – theoretical and empirical. Theoretical part is divided to three chapters. First chapter describes general requirements to annual reports and opens its legislative framework. Second chapter deals with quality aspects of annual reports and third one concentrates on quality of audit reports and on impact of audit report on the quality of annual reports.

The empirical part of the thesis is also divided into three chapters. The first one describes research methods and explains methods of sample choice. The second chapter introduces Estonian audit bureaus including both BIG4 Estonian branches and other local audit companies. In the third chapter conclusions and results of the thesis are described.

Author analyses annual reports of 12 enterprises and has created a *check-list* which is based on Estonian laws and Estonian Accounting Act. Author evaluates the reports according to the *check-list* using five-points score where the grade 5 expresses the best results and grade 1 the worst results.

The sample of enterprises includes different types of companies – two of them are big companies which are audited by BIG4 auditors, two are big companies which are audited by other Estonian audit companies, but not BIG4. Two other small enterprises are also audited by BIG4 and additional two smaller ones by other Estonian audit companies. Next two annual reports represent the small enterprises which do not have

an audit report and the last two small companies have made their audit reports voluntarily.

As a results of the analysis it turned out that there is not much difference on which kind of audit bureau has made the audit report. However, there are remarkable quality differences between the annual reports that were audited and the reports that were not audited. The lowest grades were scored by the companies who did not have any audit report: information in these annual reports was missing, there were mistakes in formatting and referencing. These type of mistakes decrease the value and credibility of annual reports for its users and interestgroups.

However, for the author the most surprising finding of the research was the fact the highest score was gained by the companies who had ordered audit report voluntarily. Quality score of these reports exceed the quality of audit reports made by BIG4 and other audit bureaus.

Finally, it can be said that the quality of annual reports is impacted by auditing. However, there is not much difference which audit bureau has made the audit report. Additionally, the analysis showed that the reports that were audited by BIG4 were relatively more qualitative than the audit reports made by other audit companies.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina,

_____,
(*autori nimi*)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

_____
_____
_____,
(*lõputöö pealkiri*)

mille _____ juhendaja _____ on
(*juhendaja nimi*)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 23.05.2017